

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Poslání neziskového sektoru v současné společnosti

Předkládá: Matylda Šimková

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Lego, Ph.D

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2017/2018

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Matylda ŠIMKOVÁ**

Osobní číslo: **R15B0121P**

Studijní program: **B6804 Právní specializace**

Studijní obor: **Veřejná správa**

Název tématu: **Poslání neziskového sektoru v současné společnosti**

Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vymezení neziskového sektoru
3. Vznik a vývoj NS
4. Současná právní úprava
5. Význam, poslání NS + vize do budoucna
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: **cca 40 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

**viz zvláštní seznam**

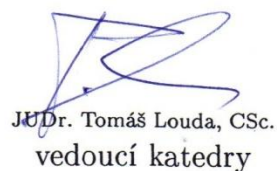
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Lego, Ph.D.**  
Katedra teorie práva

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2018**



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.  
děkan



JUDr. Tomáš Louda, CSc.  
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. července 2017

Prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Poslání neziskového sektoru v současné společnosti" zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.“*

V Plzni dne 29. března

.....

Matylda Šimková

*Poděkování*

*„Chtěla bych poděkovat své rodině a přátelům, kteří mě podporovali během mého studia a vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Janu Legovi, Ph.D. za odbornou pomoc.“*

1 ÚVOD.....	1
2 HISTORICKÝ VÝVOJ NEZISKOVÉHO SEKTORU .....	3
2. 1 Neziskový sektor do roku 1918.....	3
2. 1. 1 Spolky.....	4
2. 1. 2 Nadace .....	4
2. 2 Neziskový sektor v období „první republiky“ (1918 – 1939).....	5
2. 2. 1 Spolky.....	5
2. 2. 2 Nadace .....	5
2. 3 Neziskový sektor v období nedemokratických režimů (1939 – 1989) .....	6
2. 3. 1 Spolky.....	6
2. 3. 2 Nadace .....	7
2. 4 Neziskový sektor po roce 1989 .....	8
2. 4. 1 Spolky (občanská sdružení).....	8
2. 4. 2 Nadace a nadační fondy.....	8
2. 4. 3 Obecně prospěšné společnosti .....	9
2. 5 Shrnutí historického vývoje .....	10
3 VYMEZENÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU .....	11
3. 1 Dělení neziskových organizací z hlediska funkce .....	12
3. 2 Spolky a pobočné spolky .....	13
3. 2. 1 Založení spolku a podoba stanov .....	13
3. 2. 2 Orgány a vnitřní struktura spolku.....	14
3. 2. 3. Zrušení spolku .....	15
3. 2. 4 Pobočné spolky.....	16
3. 3 Nadace a nadační fondy (fundace).....	16
3. 3. 1 Založení fundací a statuta .....	17
3. 3. 2 Orgány fundací .....	18
3. 3. 3 Zrušení fundací.....	19

3. 3. 4 Přidružený fond a výroční zpráva.....	19
3. 4 Obecně prospěšné společnosti.....	20
3. 4. 1 Vnitřní struktura a orgány .....	20
3. 4. 2 Zrušení obecně prospěšných společností.....	21
3. 5 Ústavy .....	21
3. 5. 1 Založení ústavu.....	22
3. 5. 2 Orgány a statuta ústavu .....	22
3. 5. 3 Zrušení ústavu .....	23
3. 6 Shrnutí vymezení neziskového sektoru.....	23
4 ÚVAHY NAD RECETNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU .....	25
4. 1 Spolky .....	26
4. 2 Nadace a nadační fondy .....	27
4. 3 Ústavy .....	27
4. 4 Obecně prospěšné společnosti.....	28
4. 5 Jiné související předpisy .....	28
5. 6 Shrnutí legislativní úpravy .....	29
5 PRAKTICKÉ FUNGOVÁNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU V ČR A JEHO PROBLÉMY	30
5. 1 Neziskový sektor v ČR.....	31
5. 2 Dárcovství .....	33
5. 2. 1 Dárcovství soukromých osob .....	33
5. 2. 2 Dotace veřejnoprávních institucí.....	35
5. 2. 3 Věcné dary.....	37
5. 3 Problematika veřejného rejstříku .....	37
5. 4 Vliv politické situace na neziskový sektor a naopak .....	39
6 ZÁVĚR .....	42
7 RESUMÉ .....	1
8 POUŽITÉ ZDROJE .....	2

## 1 ÚVOD

Neziskový sektor je dnes součástí právních systémů většiny demokratických států. Jeho podoba, smysl jeho existence a právní pojetí je odrazem společnosti, pro kterou funguje. Tato bakalářská práce se věnuje neziskovému sektoru z pohledu právní vědy, neb bez normativního zakotvení by v českém (kontinentálním) právu nemohl existovat.

Práce hledá odpovědi na otázky, které by měly mít vypovídací hodnotu o stavu neziskového sektoru u nás. Základní otázku tvoří, jak již název práce napovídá, jaká je role neziskového sektoru v současnosti. K bližšímu pochopení tématu je však nutné položit si otázky další, a to – má neziskový sektor své opodstatnění v dnešní době a je současný stav a forma neziskového práva vyhovující. Výsledkem je odpověď, zdali současné právo napomáhá neziskovému sektoru v jeho rozvoji. Pozornost je také zaměřena na jednotlivé právní formy, jež jsou předmětem této práce a nejen na neziskový sektor jako celek.

Do neziskového sektoru se řadí všechny právní osobnostní formy, které nemají zisk. Předmětem zkoumání této práce je tzv. nestátní neziskový sektor, tedy organizace, jejichž vznik není primárně závislý na institucích veřejné správy, nicméně určitá míra závislosti zde je, ta se týká zejména vzniku a zániku a vzhledem k občanskoprávní povaze také nestranného rozhodování v případě sporů. Vzhledem ke zvláštnímu charakteru, se tato práce nevěnuje školským právníkům a církevním osobám, ačkoliv patří do neziskového sektoru, a to z důvodu složitosti a charakteru témat, které je svou povahou odlišné od předmětu této práce.

Úvodní část této práce je věnována vymezení neziskového sektoru, tedy vymezení právnických osob, již se práce týká. Mimo vlastní definici jednotlivých osob jsou zde popsány náležitosti organizací na základě platných právních předpisů. Volnost (či její opak), kterou zákonodárce dává při zakládání a fungování neziskových právnických osob má nepopíratelně vliv na to, jak se neziskový sektor vyvíjí a jak se k němu může stavět osoba (společnost), na jejíž vlastní vůli je postaven fakt, zdali nezisková organizace vznikne nebo ne.

Spolu s vymezením je třeba také se ohlédnout za historii, která ne vždy neziskovému právu přála. Současné neziskové právo vychází z územních tradic a předchozích kodifikací, stejně tak jej ovlivňoval fakt, že některé instituty v minulosti neexistovaly nebo byly velmi omezeny. Současné právo neziskového sektoru by tak mělo akceptovat všechny tyto nedostatky a řešit je, či naopak obsahovat aspekty, které se v minulosti osvědčily.

Vzhledem k povaze této práce, je nutné vymežit i legislativní zakotvení jako takové. Mimo zákony, které se týkají vlastních forem právnických osob, je nutné vymežit i další, které se přímo dotýkají jejich činnosti a tím neziskový sektor ovlivňují.



Druhá část práce je věnována popisu neziskového sektoru v praxi. Vychází se zde ze statistických údajů, z vědeckých studií a zejména z vlastních poznatků z práce v neziskovém sektoru. Popis způsobu vnímání a materiální povaha věci, nemůže být v této práci vynechána. Příkladem budiž fakt, že před rokem 1989 legislativně existovalo spolkové právo, ale jeho pojetí v praxi neodpovídalo jeho formě.

Srovnání legislativního rámce neziskového a jeho vlastní praktické pojetí v České republice, přináší obraz jeho současného stavu a jeho reálné uspokojení potřeb společnosti. Výsledkem je srovnání výše zmíněných aspektů, kritické zhodnocení české právní úpravy neziskového sektoru a jeho role pro společnost.

## 2 HISTORICKÝ VÝVOJ NEZISKOVÉHO SEKTORU

K pochopení současného stavu a postavení neziskového sektoru je nutné se seznámit s historickou podobou vývoje jednotlivých neziskových organizací.

Velký vliv na formování neziskového sektoru měla nepopíratelně politická situace, a proto jsou kapitoly členěny, dle základních historických etap vývoje našeho státu. První období je určeno od formování prvních právních kodifikací v daném tématu neziskových společností do roku 1918, kdy vznikla samostatná Československá republika. Jedná se tedy zejména o období nadvlády Rakouska-Uherska na českém území. Druhá část popisuje právní stav v období tzv. první republiky, tedy období od roku 1918 do roku 1938, kdy bylo území českého státu zabráno nacistickým Německem. Třetí etapou vývoje našeho státu pak byly nedemokratické režimy období 2. světové války a období komunistické éry v ČSR (s výjimkou mezi období tj. 1945 až 1948, kdy však převážně platil stav jako během předválečného období). Poslední část této kapitoly je pak věnována vývoji po roce 1989 do současné právní úpravy. Vzhledem k určitým odchylkám zejména v období Rakouska-Uherska a „první republiky“, je v následujících kapitolách rozebírán právní stav platný na území Čech, Moravy a Slezska, který měl na současnou podobu neziskových organizací největší vliv.

Historický vývoj církví popsán v následujících kapitolách, je brán z pohledu právních dějin a zakotvení těchto organizací jako právnických osob, nikoli historie vývoje jako takového (církevní dějiny apod.). Dále není v následujících kapitolách popsán historický vývoj ústavů, jelikož se jedná o novou právní úpravu z roku 2012, která je platná dodnes, za jejich předchůdce lze mimo jiné považovat obecně prospěšné společnosti.

### 2. 1 Neziskový sektor do roku 1918

Na vývoj neziskového práva (a občanského práva obecně) měly velký vliv události v roce 1848, začaly tak společenské změny, které položily základy pro budoucí moderní stát.<sup>1</sup> Hlavní událostí, která měla velký vliv na rozvoj společnosti, bylo zrušení poddanství v roce 1848 a revoluce odehrávající se v témže roce. Zároveň s tím se začaly pokládat ústavní základy moderního státu, s tím souvisel i rozvoj práv obyvatelstva. Vznik moderního právního systému se dotýkal všech společenských oblastí, tedy i práva neziskových organizací.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup>MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010.str. 201 - 209

<sup>2</sup>tamtéž.str. str. 271

## 2. 1. 1 Spolky

V roce 1852 byl přijat císařský patent číslo 253. Jednalo se o úpravu jak spolků neziskových, tak i výtěžných institucí. Zákon neurčoval podobu stanov, ale naopak jmenuje, za jakých podmínek může spolek vzniknout, je z něj také zřejmé, že spolky musí získat povolení, které závisí mimo jiné i na postavení jeho funkcionářů. Je zde také určeno, co mají obsahovat statuta (stanovy) a za jakých podmínek je možné spolek zrušit nebo zakázat. Patent také dává možnost odvolání proti zrušení (zamítnutí) spolku, které však nemá odkladný účinek. Dle tohoto zákona bylo zakázáno tvořit spolky, jejichž činnost by spadala do oboru zákonodárství a veřejné správy. Příslušným orgánem způsobilým k rozhodování o spolicích byl zeměpanský úřad, odvolacím pak ministerstvo vnitra.<sup>3</sup>

Dalším právním předpisem přijatým v tomto období Rakouska Uherska pro spolkovou činnost byl zákon 134/1867 ř. z.. Zákon vyloučil ziskové společnosti, církevní instituce a další typy organizací, které byly upraveny jinými zákony. Dále obsahoval povinnou náplň statut a způsob jakým bylo možné spolek zřídit. Spolek bylo také možno dle toho zákona zakázat, pokud jeho činnost byla protizákonná a protistátní. Při zákazu byla dána lhůta 60 dnů k podání odvolání k ministerstvu vnitra. Členové spolku měli ohlašovací povinnost, týkající se nejen změn ve statutech, ale i připravovaných shromáždění apod.. Jsou zde udány důvody, jaké mohou sloužit k rozpuštění spolku. Součástí tohoto zákona bylo také ujednání o politických spolicích.<sup>4</sup>

Oproti původnímu císařskému patentu tak došlo k oddělení neziskových spolků od ostatních právních osobností, byly konkrétněji stanoveny pravidla pro vznik, činnost a zánik spolku. Nicméně během této doby nelze zapomínat na cenzuru, která se týkala i spolkové činnosti a významně ji ovlivňovala.

## 2. 1. 2 Nadace

Institut nadace byl ve středověku pod výhradní správou církví, později částečně přechází na univerzity (financování knihoven, stipendia apod.). Neexistovala však žádná konkrétní právní úprava.<sup>5</sup>

Ke změně dochází až v 18. století, kdy správa přechází pod státní moc, spadaly sem i církevní nadace.<sup>6</sup> K první kodifikaci nadačního práva v moderní právní představě došlo v roce 1811 přijetím obecného zákoníku občanského, kde je velmi rezervovaně popsána

<sup>3</sup> císařský patent č. 253/1852 ř. z. tzv. „starý spolkový zákon“

<sup>4</sup> z. č. 134/1867 ř. z. o právu spolčovacím

<sup>5</sup> HURDÍK, Jan. Problémy nadačního práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 142 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická. str. 9 a 15.

<sup>6</sup> tamtéž str. 14 – 15.

nadace jako instituce společenského zájmu, mající majetek. K žádným jiným konkrétnějším kodifikacím v této době nedošlo. Nadace měla celospolečenský účel různých majetkových forem pomoci. Majetek nadací mohly dle občanského zákoníku tvořit příjmy z jistin, pozemky a práva k nim.<sup>7</sup>

V roce 1841 by vydán dvorní dekret, který upravoval právní podmínky nadací a nadačních fondů v Rakousku-Uhersku. Nadace zde byly brány jako právnické osoby, jejichž hlavním dozorčím úřadem bylo ministerstvo vnitra.<sup>8</sup>

## **2. 2 Neziskový sektor v období „první republiky“ (1918 – 1939)**

Meziválečné období tzv. první republiky se vyznačovalo rozkvětem demokracie. S tím souvisí i rozvoj neziskového práva a rozšíření neziskových organizací. Začátek tohoto období se v právu vyznačuje především recepcí norem platných do roku 1918, ty byly upraveny pro potřeby nově vzniklé republiky. Instituty neziskového práva byly v průběhu první republiky novelizovány a upraveny v různé míře.

### **2. 2. 1 Spolky**

Základní principy spolkového práva nově vzniklé republiky vycházely z nové ústavy z roku 1920 v §113.<sup>9</sup> Spolky se během tohoto období nedočkaly nové právní úpravy. Zákonná úprava spolků byla v Československu územně odlišná, jiné zákonné normy byly platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, pro Čechy, Moravu a Slezsko spolkové právo vycházelo ze zákona 134/1867 ř. z. z období Rakouska – Uherska.<sup>10</sup> Oproti původní právní úpravě se dočkal jen několika mála změn. Jednalo se o změnu úřadu způsobilých rozhodovat o spolcích, dle nového uskupení státní správy, změny pokuty (nová měna) a jedinou zásadní změnou byla lhůta na odvolání výrazně zkrácena z 60 na 15 dní.<sup>11</sup>

### **2. 2. 2 Nadace**

Po vzniku Československé republiky byl přijat recepční normou občanský zákoník i se stejným zněním ustanovení o nadacích, a zároveň rakouský dvorní dekret z roku 1841.

---

<sup>7</sup> RONOVSKÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 51 – 52.

<sup>8</sup> BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010. str. 12 – 13.

<sup>9</sup> tamtéž 2010. str. 356.

<sup>10</sup> RONOVSKÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 22.

<sup>11</sup> srovnání platného znění z. č. 134/1867 ř. z. v období Rakouska-Uherska a Československé republiky

V tomto období nedošlo k žádné změně v nadačním právu, nebyla přijata žádná novela ani nová kodifikace nadačního práva. Na základě Mírové smlouvy Rakousko předalo dokumenty týkající se nadací a s nimi spojený majetek ministerstvu vnitra nově vzniklé republiky, které mělo dohled nad nadacemi a nadačními fondy. Toto se týkalo všech nadací, které byly využívány na území československého státu nebo jeho obyvateli, nicméně i Československo mělo povinnost převést majetek na Rakouské nadace, které byly výlučně využívány pro jeho občany. V tomto období dochází také k nárůstu jejich počtu, který se odhaduje na 12 tisíc právnických osob.<sup>12</sup>

### **2. 3 Neziskový sektor v období nedemokratických režimů (1939 – 1989)**

Ve druhé polovině 30. let se nacistické Německo snaží postupně získat kontrolu nad Československou republikou a dalšími státy východní Evropy. Tyto snahy vyvrcholily podpisem Mnichovské dohody v roce 1938, kdy na jejím základě muselo ČSR podstoupit území Sudet Německu a obsazením území Československé republiky, na kterém byl zřízen Protektorát Čechy a Morava v březnu 1939, tento právní stav trval až do roku 1945 (konec 2. světové války).<sup>13</sup>

Po krátkém období svobody dochází v únoru 1948 k tzv. vítěznému únoru, kdy státní moc v ČSR přebírá komunistická strana, její vláda pak trvá až do roku 1989, kdy je komunistický režim v Československu svržen.

Celé toto období je charakterizováno jako vláda nedemokratických režimů a výrazné omezení lidských práv a svobod. Tento fakt se odráží ve společnosti a tedy v právním i praktickém pojetí neziskových institucí.

#### **2. 3. 1 Spolky**

Po obsazení Československa měly spolky povinnost oznámit úřadům, že hodlají pokračovat v činnosti, jinak zanikly. Zánik také hrozil spolkům, které nevyvíjely žádnou činnost více jak rok. Spolky byly pod přísným dozorem státních úřadů, svoji činnost mohly zahájit až teprve po svolení.<sup>14</sup> K dozoru nad spolky byl říšskými orgány zřízen úřad stálého zástupce pořádkové komise, který měl právo rozpouštět spolky a zabavovat jejich majetek. Tento úřad zanikl v roce 1941 a byl nahrazen úřadem pověřence pro organizace v Praze, který byl ještě později přejmenován na úřad říšského protektora pro Čechy a Moravu. Nejhorší

<sup>12</sup> BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010.str. 12-13.

<sup>13</sup>MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010.str. 345 – 446.

<sup>14</sup> LAŠŤOVKA, Marek et al. *Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895-1990*. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 1998. 742 s. DocumentaPragensia. Monographia; vol. 6. str. 14 -15

postavení měly české vlastenecké, vojenské spolky nebo spolky, které nesly název odkazující na československé předválečné osobnosti anebo podporující studenty vysokých škol.<sup>15</sup>

Od roku 1945 platilo stejné legislativní období, jaké bylo do roku 1939. U spolků se jednalo o zákon 134/1867 ř. z., který platil až do roku 1951. V tomto roce byl přijat zákon číslo 68/1958 Sb. o dobrovolných organizacích a shromáždění.<sup>16</sup> Zákon označoval instituce spolkového práva jako dobrovolné organizace a některé konkrétně jmenoval, dále obsahoval stručné informace o jejich náležitostech.<sup>17</sup>

V 60. letech 20 století byly navrženy nové zásady spolkového a shromažďovacího práva, jejich využití, vzhledem k politické situaci po roce 1968, nikdy nebyly realizovány a tento stav trval až do roku 1990.<sup>18</sup>

### 2. 3. 2 Nadace

Na základě příkazů, které byly vydány pár dní po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, měly nadace a fondy zákaz volně nakládat se svým majetkem, a zároveň měly povinnost vyplnit dotazník, kde uváděly veškeré majetkové a právní vztahy. Nahlašovací povinnost v podobě dotazníků byla pro nadace a fondy vyhlášena také v roce 1941, ta se netýkala institucí zřízených hasiči, záchrannými společnostmi a nadacemi židovskými. Veškeré kroky ze strany říšských úřadů vedly ke snaze získat a odcizit co největší majetek z Československa. Pro nadace a fondy platily podobné podmínky jako pro spolky a dohlížely na ně stejné orgány, obdobně se také postupovalo při likvidaci institucí.<sup>19</sup>

Po roce 1945 se na základě rozhodnutí soudů a po navrácení k právnímu stavu před rokem 1939, majetek nadacím vracel.<sup>20</sup>

Po roce 1948 došlo k zásadním změnám v pojetí nadačního práva a změnu pak dovršilo přijetí nových právních norem v 60. letech, institut nadací ukončily s faktem, že socialistický stát se postará o všechny sféry občanského života sám a nadací tedy není již

---

<sup>15</sup> BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010. str. 16.

<sup>16</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 22.

<sup>17</sup> z. č. 68/1951 Sb.

<sup>18</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 22.

<sup>19</sup> BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010. str. 15 - 17

<sup>20</sup> tamtéž. str. 18

potřeba.<sup>21</sup> Jedinou výjimku tvořila Hlávkova nadace, veškerý majetek nadací byl po roce 1952 zestátněn.<sup>22</sup>

## **2. 4 Neziskový sektor po roce 1989**

Se svržením komunistického režimu v Československu souvisí i následný rozvoj občanských práv a obnovy právního státu. Nově přijatá ústava a listina základních práv a svobod účinná od 1. 1. 1993 zaručovaly mimo jiné i práva týkající se neziskového sektoru (spolčovací, svobodné vyznání atd.).<sup>23</sup> Další velký vliv na vývoj práva měl vstup ČR do Evropské unie, a to zejména v rovině ekonomické (dotace).

### **2. 4. 1 Spolky (občanská sdružení)**

Již před rozdělením Československa a přijetím nové ústavy byl v roce 1990 přijat zákon č. 83 o sdružování občanů. Jednou z předloh tohoto zákona byl i zákon č. 134/1867 ř. z, odtud byl převzato ustanovení, které se týkalo kontroly a spadalo pod pravomoci ministerstva vnitra.<sup>24</sup>

Nový zákon nastavil demokratické hodnoty sdružování občanů a omezil možnost zásahů státu do spolkového práva. Konkrétně popisuje možnosti ustanovením sdružení, náležitosti a podmínky vzniku. Sdružení při svém vzniku musela mít přípravný výbor, který měl alespoň tři členy, musely být sepsány stanovy a sdružení muselo být registrováno ministerstvem vnitra. Zákon také vyjmenovával důvody, za jakých nemohlo být sdružení registrováno a opravné prostředky proti takovému rozhodnutí. Zákon zakazuje zásahy státu do spolčovacího práva mimo ty, které tento zákon jmenuje (protiprávní činnost apod.).<sup>25</sup>

Tento zákon byl nedostačující a provizorní<sup>26</sup>, nové právní úpravy se však spolkové právo dočkalo až s přijetím nového občanského zákoníku v roce 2012.

### **2. 4. 2 Nadace a nadační fondy**

Po roce 1989 dochází ke složité situaci. V Československu (později v České republice) začaly působit a vznikat různé nadace, bylo tedy třeba urychleně zakotvit tento institut opět

---

<sup>21</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404.str.52

<sup>22</sup> BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010.str. 19

<sup>23</sup> ústavní zákon č. 1/1993 Sb. a 2/1993 Sb.

<sup>24</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 22 - 23

<sup>25</sup> z. č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů

<sup>26</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 25

v našem právním řádu. Toto se docílilo novelou hospodářského zákoníku v roce 1990. Toto však bylo krajně nedostačující, a tak se institut nadací dočkal řádné právní úpravy až s novelou občanského zákoníku účinnou od 1. 1. 1992.<sup>27</sup>

I přes fakt, že na začátku 90. let byl sestaven nový zákon o nadacích a nadačních fondech, se nové právní úpravy toto odvětví dočkalo až v roce 1997 přijetím zákona č. 227. Tento zákon definoval tyto instituce jako sdružení majetku, obsahoval zákonné náležitosti zřízení a vedení nadací a nadačních fondů, dále pak náležitosti vzniku, vedení a zániku nadací a nadačních fondů, zmiňuje povinné orgány a podobu statut.<sup>28</sup> Tento zákon platil stejně jako u spolků do přijetí nového občanského zákoníku v roce 2012.

### 2. 4. 3 Obecně prospěšné společnosti

Vzhledem k právní úpravě neziskového sektoru po roce 1989, bylo třeba nově definovat neziskový sektor, tyto snahy jsou popsány také v předchozích částech této kapitoly. Výsledkem mimo jiné pak bylo přijetí zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.<sup>29</sup>

Tento zákon definoval obecně prospěšnou společnost jako právnickou osobu, která poskytuje obecně prospěšné služby za stejných podmínek pro všechny uživatele, a zároveň její zisk musí být bezpodmínečně využit na účel, za kterým byla společnost zřízena.<sup>30</sup> Zákon také stanovil podmínky, za jakých může být společnost zřízena a zrušena, jaké má mít orgány. Mimo jiné uvádí povinnost společnosti být vedena ve veřejném rejstříku.<sup>31</sup>

Tato úprava byla velmi nevyhovující, a tak v roce 2002 došlo k novele zákonem 208/2002 Sb. Ta však nevedla k žádnému výraznému zlepšení stavu, a proto tedy došlo tentýž rok k další novele (z. č. 320), která spíše reagovala na změnu dosavadní státní správy. Novelty obsahovaly pouze lehké úpravy, které neřešily špatnou právní situaci obecně prospěšných společností. Tato situace vyústila v poslední novelu (z. č. 230/2010 Sb.), kterou se dnes ještě existující společnosti řídí. Ta byla přijata až po rozhodnutí, že normativní úprava obecně prospěšných společností zanikne (s novelou občanského zákoníku), avšak existující společnosti se jí budou do svého zániku stále řídit.<sup>32</sup>

---

<sup>27</sup>RONOVSKÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str.52 - 53

<sup>28</sup> z. č. 227/1997 o nadacích a nadačních fondech

<sup>29</sup> DVORÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. str. 5

<sup>30</sup> §2 z. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech

<sup>31</sup> z. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech

<sup>32</sup> DVORÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. str.5 - 8



Lze tedy konstatovat, že zrušení obecně prospěšných společností je vyústěním špatně nastaveného legislativního rámce od počátku jeho vzniku.

## **2. 5 Shrnutí historického vývoje**

Vznik neziskových organizací lze datovat do první poloviny 19. století. Kromě obecně prospěšných společností a ústavů, je zde tedy vidět více jak 150letý rozvoj právních osob neziskového práva. Rozvoj neziskového práva byl spjat s rozšiřováním pojetí lidských práv, ke kterému docházelo především po roce 1918 a 1989, tedy s rozšířením a obnovením demokracie na českém území.

V letech „nesvobody“ byly neziskové instituce v různé míře omezovány. Během 2. světové války byly omezovány organizace, které byly vlastenecké nebo odkazovaly na demokratické zřízení před válkou, bez ohledu na jejich typ. V komunismu bylo spolkové i nadační právo utlumeno úplně. Některé spolky sice existovaly, ale jejich existence a působení bylo zcela podvoleno vládnoucí komunistické straně, rozhodně se nejednalo o nezávislé organizace, které by naplňovaly základní lidská práva. Omezování činnosti, zrušení nebo zákaz spolků a nadací, byl krokem ze strany státu zejména z důvodu kontroly obyvatel a snahou získání majetku ze soukromých rukou.

Dnešní pojetí výrazně ovlivnila nejen existence institucí neziskového práva, ale i jejich omezení (či zrušení), náhlá potřeba zavedení právního postavení neziskových organizací do našeho práva v 90. letech vedla k hrubým chybám, které se zákonodárci snaží vyřešit dodnes.

Lze tedy říci, že neziskový sektor a jeho podoba odrážela politickou situaci, která však neziskovému sektoru ne vždy byla nakloněna. K poslední rekodifikaci neziskového práva došlo v roce 2012 přijetím nového občanského zákoníku, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014, jedná se tedy o úpravu platnou v současnosti.

### 3 VYMEZENÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU

Neziskový sektor lze vymezit jako oblast právnických osob nacházejících se mezi státními institucemi a tržními subjekty, jako tzv. „třetí sektor“.<sup>33</sup> Organizace spadající mezi neziskový sektor nemají jako prvořadý cíl finanční zisk, nýbrž dosahovat cíle zpravidla daného zakládající listinou právnických subjektů. Tento cíl by měl odrážet potřeby společnosti, jež nejsou schopny uspokojit soukromé tržní subjekty ani stát pomocí veřejné správy.<sup>34</sup>

Činnost neziskových organizací je dána celospolečenskými tématy, týkajícími se zejména sociálního zabezpečení různých skupin obyvatel (senioři, děti či postižení), ochrany životního prostředí a welfare zvířat, ochrany kulturního a přírodního dědictví, volnočasové aktivity obyvatel (sport, kultura) a rozvoj regionálního a komunitního života.<sup>1</sup>

Neziskový sektor charakterizují znaky, jimiž lze definovat organizace, které do tohoto sektoru patří. První je vnitřní strukturovanost organizace daná statutem (stanovami) organizace. Tato listina by měla jmenovat orgány, které mohou za organizaci vystupovat, orgány, které mají kontrolní funkci a další dle potřeb a velikosti organizace. Další vlastností je soukromoprávní povaha. Jde o oddělení od státní moci a neziskové organizace nejsou součástí veřejné správy, to však nevylučuje určitou míru provázanosti (financování, registrace), řízení těchto organizací je však oddělené a na státu nezávislé. Dále tyto organizace nevytvářejí zisk, a pokud ano (vedlejší činnost organizace), není rozdělován mezi vlastníky či vedení, ale na účel za jejímž provozováním byla organizace zřízena. Neziskové organizace jsou samosprávné a nezávislé, mimo zákony se řídí vlastními předpisy bez zásahu zvenčí. Jejich vznik je dobrovolný, organizace si sami vytyčují činnost a účel, popřípadě toto činí zakladatel. Totéž se týká i financování.<sup>35</sup> Další autoři k výše zmíněnému ještě uvádí, že neziskové organizace mají personální nebo majetkový základ, mají kontrolní mechanismy ke kontrole vlastní činnosti a často využívají práce dobrovolníků.<sup>36</sup>

Neziskové organizace jsou financovány na dobrovolné bázi, finance získávají od soukromých právnických a fyzických osob v podobě darů nebo jim prostředky poskytují veřejnoprávní subjekty formou dotací na základě žádostí.

---

<sup>33</sup> HLOUŠEK, Jan, HLOUŠKOVÁ, Zuzana a HANUŠ, Pavel. Teorie a právo neziskového sektoru [CD-ROM]. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Texty k sociální práci. Právo v sociální práci; sv. 15. str. 10-11.

<sup>34</sup> FRÍČ, Pavol. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky: (rozhovory o neziskovém sektoru II)*. Vyd. 1. Praha: Agnes, 2000. str. 19-20.

<sup>35</sup> HLOUŠEK, Jan, HLOUŠKOVÁ, Zuzana a HANUŠ, Pavel. Teorie a právo neziskového sektoru [CD-ROM]. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Texty k sociální práci. Právo v sociální práci; sv. 15. str. 10-11.

<sup>36</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 11.

V současné době lze neziskové organizace členit i z hlediska právních forem daných ze zákonů, anebo dle funkce, tedy typem činnosti, kterou se zabývají. V ČR v současné době existuje šest typů právních forem neziskových organizací, Jedná se o spolky a pobočné spolky, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, ústavy, účelová zařízení církví a registrované školské právnické osoby, posledním dvěma se tato práce nevěnuje, avšak pro úplnost jsou zde uvedena. V následující části jsou podrobně popsány jednotlivé typy organizací, jejich založení, vnitřní organizace a pravidla pro jejich zrušení (vznik probíhá zpravidla okamžikem zápisu do veřejného rejstříku, zánik výmazem). Náročnost na zřízení a vedení neziskové organizace, stejně tak i zásahy veřejnou správou, mají přímý vliv na podobu neziskového sektoru ve státě.

Popis jednotlivých organizací neziskového práva je v následujících kapitolách popsán dle současné platné právní úpravy, která je různě konkrétní dle jednotlivých osob.

Z hlediska funkce je pak možné neziskové organizace dělit na servisní, advokační, filantropické a zájmové subjekty.<sup>37</sup>

### **3. 1 Dělení neziskových organizací z hlediska funkce**

Mimo dělení dle jednotlivých typů právnických osob, je lze dělit i dle jejich funkce nebo jejich účelu.

Mezi nejvíce rozšířenou skupinu patří tzv. zájmové organizace, postaveny jsou výhradně na členském principu. Jedná se o organizace, které jsou založeny za účelem naplnění společných zájmů, například v oblasti sportu, kultury apod.. Jde o organizace, které svojí činnost vyvíjí především pro své členy, ale není to podmínkou, jedná se převážně o spolky.<sup>38</sup>

Filantropické organizace poskytují převážně finanční prostředky. Tyto instituce jsou ve většině případů nečlenské, jde zejména o nadace a nadační fondy, jelikož účelem bývá přerozdělení financí (ale může se jednat i o jiný majetek).<sup>39</sup>

Třetím typem jsou advokační neziskové organizace, které zastupují různé osoby, skupiny nebo veřejné zájmy. Svojí činnost provozují jak na členském principu, tak i mimo něj. Tyto organizace se snaží zastupovat zájmy různých ve společnosti vyčleňovaných osob (příkladem menšiny), nastavovat rovnost mezi občany nebo postupovat proti diskriminaci. Jde především o spolky, nadace a nadační fondy nebo ještě fungující obecně prospěšné společnosti.<sup>40</sup>

---

<sup>37</sup> [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_692/fakta\\_typy-neziskovych-organizaci/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/)

<sup>38</sup> tamtéž

<sup>39</sup> tamtéž

<sup>40</sup> tamtéž

Posledním typem jsou servisní organizace, které poskytují služby svým členům i nečlenům. Tyto organizace mohou svou činnost provozovat nejen na dobrovolné, ale i na profesionální úrovni. Zpravidla se jedná o spolky nebo ústavy. Advokační a servisní funkce se často prolíná<sup>41</sup>

### 3. 2 Spolky a pobočné spolky

Institut spolku vychází ze základní lidské potřeby sdružovat se za určitým zájmem s dalšími lidmi. Svoboda sdružování vychází z Listiny základních práv a svobod.<sup>42</sup> Ve stejném článku je také definováno, za jakých důvodů je možné toto právo omezit. Jedná se o důvody týkající se bezpečnosti státu, ochrany veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům a pro ochranu práv a svobod jiných lidí. Z jiných důvodů je omezování spolkového práva v demokratické společnosti nepřipustné. Spolky mají také vlastní nezávislou autonomii, která se projevuje ve vlastním uvážení občanů, jakou bude mít spolek strukturu, nebo zdali vůbec spolek vznikne.<sup>43</sup>

Z právního hlediska je spolek právní osobou, jejíž vznik je dán určitými zákonnými povinnostmi.

#### 3. 2. 1 Založení spolku a podoba stanov

Základním požadavkem na založení spolku je účast alespoň tří osob (tzv. přípravný výbor), ve kterém se angažují osoby dobrovolně o své svobodné vůli. Jedná se o osoby fyzické i právní. Tyto osoby by měla spojovat snaha o podílení se na společném zájmu, dobrovolné vstoupení do spolku a snaha o samosprávnost. Název spolku by měl odrážet náplň jeho činnosti a účel jeho existence. Zákon vylučuje jako hlavní náplň spolku podnikání a jinou výdělečnou činnost, ale zároveň umožňuje spolkům konat ji jako vedlejší činnost s podmínkou, že celý zisk je určen na naplnění hlavní činnosti.<sup>44</sup>

Občanský zákoník určuje dva způsoby založení spolku – „založení shodnutím se na obsahu stanov zakladateli“ a „založení usnesením na ustanovující schůzi“.

V prvním případě je nutné, aby se zakladatelé spolku shodli na znění stanov spolku, které musí z téhož zákona obsahovat alespoň tyto náležitosti – název, ten by měl být srozumitelný, odlišitelný od jiných osob, neměl by být klamavý a ze zákona musí obsahovat právní formu organizace tj. spolek nebo zapsaný spolek, popřípadě zkratku z. s.. Další

<sup>41</sup> [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_692/fakta\\_typy-neziskovych-organizaci/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/)

<sup>42</sup> z. č. 2/1993 čl. 20 Listina základních práv a svobod

<sup>43</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 22.

<sup>44</sup> §214 - §217ObčZ.

náležitostí stanov je sídlo spolku, které může být i v bytě (pro příklad: u jednoho člena na trvalé adrese), za sídlo může být určeno pouze město nebo obec bez přesné adresy, sídlo by mělo odpovídat faktické adrese, na které je možné spolek (kancelář, zastupující osobu) nalézt. Účel spolku, ten by měl odrážet důvody vzniku a náplň činnosti. Další náležitostí jsou práva a povinnosti členů vůči spolku, tedy informace jaké povinnosti má jednotlivý člen vůči spolku, například platit členské příspěvky, podílet se na činnosti apod. a dále práva, mezi něž může patřit účast na valné hromadě spolku či nárok na informace týkající se financování, také by zde mělo být definováno, jakým způsobem mohou práva a povinnosti vznikat, mimo to mohou také existovat různé formy členství. Jako poslední základní zákonná součást stanov je informace o statutárním orgánu a jeho pravomocích a povinnostech. Stanovy by měly odrážet shodu zakladatelů na základních principech spolku. Jedná se hlavně o účel spolku, jeho vnitřní organizaci, možnosti vzniku a zániku členství, informace o hlavní a vedlejší činnosti.<sup>45</sup>

Druhý způsob založení spolku je ustanovující schůzi. Tento způsob je využitelný, pokud je počet osob, chtějících vstoupit do vznikajícího spolku vysoký a pravděpodobnost shodnutí se na nových stanovách je nízká.<sup>46</sup> Nový občanský zákoník určuje způsob jak je možné tímto způsobem spolek založit. Osoba (svolatel) svolá vhodným způsobem schůzi, kde každý, kdo se schůze zúčastní a splní podmínky členství, se запиše do prezenční listiny (tím podá i žádost o členství ve spolku). Svolaatel navrhne způsob jednání schůze a její pravidla a dále se zvolí předsedající či případní další činovníci spolku. Při schůzi se pak odsouhlasí znění stanov a zvolí se případní členové vrcholných orgánů, dle přijatých stanov. Pokud někdo hlasoval proti znění stanov, může odstoupit od svojí žádosti o členství ve spolku.<sup>47</sup> Rozhodnutí o založení spolku musí mít podobu usnesení.<sup>48</sup>

Vlastní vznik spolku je určen datem zapsání do veřejného spolku. Návrh zasílá osoba pověřená na ustanovující schůzi. Pokud není spolek zapsán do registru a zároveň nebylo vydáno rozhodnutí o odmítnutí zápisu, je za den zapsání považován 30. den od podání návrhu.<sup>49</sup> Spolkové registry jsou vedené u krajských soudů.

### **3. 2. 2 Orgány a vnitřní struktura spolku**

Stanovy spolku udávají podobu orgánů spolku, jeho organizační strukturu a cíl činnosti. Zákon ukládá povinnost zřídit statutární a nejvyšší orgán.<sup>50</sup> Zřízení statutárního

---

<sup>45</sup> HÁJKOVÁ, Alena, NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xiii, 157 stran. Právní praxe. str. 24-26.

<sup>46</sup> §222 - §225 ObčZ.

<sup>47</sup> §222 - §225 ObčZ.

<sup>48</sup> §224 ObčZ.

<sup>49</sup> §226 a §227 ObčZ.

<sup>50</sup> § 243 Obč.Z

orgánu je nezbytnou podmínkou pro vznik spolku, také musí být zakotven ve stanovách spolku, zároveň musí být dána jeho podoba a působnost. Občanský zákoník v §244 dává možnost, zdali tento orgán bude kolektivní (výbor) nebo individuální v podobě předsedy, názvy mohou být dány i jinak.<sup>51</sup> Tento orgán obstarává běžné potřeby spolku, zpravidla vystupuje za spolek navenek a jedná za něj.<sup>52</sup>

Nejvyšším orgánem spolku se rozumí sněm, složený ze všech členů spolku, ten rozhoduje pomocí členské schůze. Stanovy však mohou určovat i jiný nejvyšší orgán, zákon vymezuje působnost nejvyššího orgánu.<sup>53</sup> Tento orgán má pravomoc rozhodovat o zásadních otázkách, změně stanov, odvolání členů orgánů spolku.

Mimo povinné orgány můžou stanovy zakládat i další orgány spolku, například kontrolní nebo rozhodčí komise a další orgány.<sup>54</sup> Pokud jsou další orgány zřízeny, je ve stanovách určena jejich působnost a způsob jejich jednání. Pokud je zřízena kontrolní komise, zákon určuje její další náležitosti, minimální počet členů jsou tři. Tato komise dohlíží na činnost spolku, hospodaření, orgány a na dodržování stanov spolku.<sup>55</sup>

Rozhodčí komise má podobné náležitosti jako kontrolní, do její působnosti spadá rozhodování o sporech v rámci vlastní samosprávy. Občanský zákoník udává pravidla jaká má být podoba tohoto orgánu v § 265 až § 267.

Zákon obecně dává spolkům velkou míru autonomie při jeho zakládání a řízení. Veškerá pravidla, orgány spolku a jeho jednání však musí být zakotvena ve stanovách spolku.

### **3. 2. 3. Zrušení spolku**

Při zrušení se na spolek hledí jako na právnickou osobu. Předpokladem pro zánik je dobrovolné ukončení činnosti, ale ukončení činnosti může být nařízeno i soudním rozhodnutím.<sup>56</sup> To se uplatňuje v krajních případech, pokud spolek jedná protiprávně, nevykazuje již žádnou činnost nebo pominuly důvody pro vznik spolku.<sup>57</sup>

Postup při zrušení spolku by měl být popsán ve stanovách spolku, rozhodnutí o zrušení může být svěřeno i do rukou jiných orgánů spolku. Pokud tomu tak není, je dáno, že o zrušení rozhoduje nejvyšší orgán spolku usnesením o zrušení spolku.

---

<sup>51</sup> HÁJKOVÁ, Alena, NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xiii, 157 stran. Právní praxe. str. 50

<sup>52</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 31 - 32

<sup>53</sup> § 247 ObčZ.

<sup>54</sup> §247 ObčZ.

<sup>55</sup> § 262 - § 264 ObčZ

<sup>56</sup> § 268 ObčZ.

<sup>57</sup> HÁJKOVÁ, Alena, NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xiii, 157 stran. Právní praxe. str. 69 - 71

Spolek jako právnická osoba může být zrušena dvojím způsobem, bez likvidace, kdy je stanoven právní nástupce, který za spolek převezme právní vztahy s dalšími institucemi.

Druhý způsob je pomocí likvidace, kdy je třeba vyřešit majetkové záležitosti spolku. Při zrušení je potřeba uspokojit věřitele a vypořádat veškeré vztahy.

Spolek zanikne okamžikem výmazu z veřejného rejstříku.

### **3. 2. 4 Pobočné spolky**

Občanský zákoník dává možnost spolku založit spolek pobočný v § 219. Spolek tak jedná na základě svých stanov, nebo v nich alespoň určuje, jakým způsobem bude spolek založen.

Pobočný spolek je odvozená verze od hlavního spolku a platí pro něj určitá pravidla. Práva a povinnosti jsou dána stanovami hlavního spolku, název musí obsahovat prvek názvu hlavního spolku, který také podává návrh na zapsání pobočného spolku. Ve stanovách hlavního spolku je také určeno, jakým způsobem spolek ručí za pobočný.<sup>58</sup> Na právní náležitosti vzniku a zániku pobočného spolku, stejně tak jako na jeho účel a strukturu a podobu stanov se hledí stejně jako u spolku.<sup>59</sup>

### **3. 3 Nadace a nadační fondy (fundace)**

Současně platná právní úprava nazývá tyto instituce neziskového práva obecně fundacemi. Obecně se jedná o právnické osoby s předem určeným majetkem a s předem vymezeným účelem jeho použití, všechny tyto náležitosti jsou obsahem statut.<sup>60</sup>

Založení fundací je závislé na přímé vůli jejího zřizovatele, po jejím založení by však již neměl příliš zasahovat do jejího fungování. Zřizovatel tak tedy rozhoduje o podobě fundace, jejím účelu i způsobu jednání. Nejpodstatnější je však majetek, který jí založením přiřkne, jelikož bez něj nemůže nadace fungovat.<sup>61</sup>

Občanský zákoník v současné době definuje dva typy fundací – nadace a nadační fondy, obě instituce mají podobné zákonné podmínky pro vznik, činnost a zánik, nicméně lze sledovat i některé rozdíly (a z tohoto důvodu jsou oba zakotveny v zákoně). Nadační fondy na rozdíl od nadací nemají trvalý charakter a po vyčerpání svého majetku zanikají. Další rozdíl

---

<sup>58</sup> § 228 - §230 ObčZ.

<sup>59</sup> HÁJKOVÁ, Alena, NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xiii, 157 stran. Právní praxe, str. 61 – 67.

<sup>60</sup> §303 - §305 ObčZ.

<sup>61</sup> RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 56

je, že nadace musí vytvořit nadační jistinu, kterou peněžně vyjadřuje nadační kapitál, ten u nadací musí mít hodnotu alespoň půl miliónu korun.<sup>62,63</sup>

Jelikož jsou zákonné podmínky pro nadace a fondy podobné, budou popsány společně s přihlédnutím na případné rozdíly.

### 3. 3. 1 Založení fundací a statuta

Nadace má být založena k trvalé službě plnění společenského nebo hospodářského účelu k podpoře obecného blaha či k plnění dobročinnosti, je zakázáno vytvořit nadaci k podpoře politických stran a hnutí nebo k výdělečným účelům, ale připouští podnikání jako vedlejší činnost. Nadace nemůže neomezeně ručit svým majetkem a ve svém názvu musí obsahovat slovo „nadace“.<sup>64</sup>

Podobně je tomu i u nadačních fondů, zákon se však nezmiňuje o politických účelech, ani podnikání, majetek nemusí mít trvalý výnos. Obdobně jako u nadací musí fond obsahovat v názvu „nadační fond“.<sup>65</sup>

Pro oba typy platí, že pokud je jejich vznik (účel) protizákonný, nemohou vzniknout.

Pro oba subjekty dává občanský zákoník možnost dvou typů založení – „*zakládací listinou*“ nebo „*pořízením pro případ smrti*“. Každý typ má zákonem vyjmenované náležitosti, které musí zakládací jednání obsahovat, u obou jsou však náležitosti stejné. U nadací je to název a sídlo, jméno zakladatele a jeho bydliště (sídlo), vymezení účelu, údaj o výši vkladu každého zakladatele, výši nadačního kapitálu. Dále má být uveden počet členů správní rady (zároveň s tím jména a adresy prvních) a způsob jejího jednání, obdobně to platí pro dozorčí radu, či pokud není, tak pro prvního revizora, určení správce vkladů a podmínky pro poskytování příspěvků a plnění účelu.<sup>66</sup> Pokud je fundace založena pořízením pro případ smrti, obsahuje výše zmíněné mimo sídlo, zakladatele, správní a dozorčí radu a určení správce vkladů. U nadací a nadačních fondů pokud není vyjmenovaná některá ze zakládacích podmínek v pořízení pro případ smrti, určí ji vykonavatel závěti (nadace, fond), osoba v pořízení určená (nadace) nebo soud (fond).<sup>67</sup>

Nadace mají zákonnou podmínku pořídit „statut nadace“, ve kterém je uveden způsob jednání orgánů nadace a pravidla pro poskytování příspěvků, pokud není statut součástí

---

<sup>62</sup> §336, §337 a §398 ObčZ.

<sup>63</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404. str. 54 - 55

<sup>64</sup> §306 - §308 ObčZ.

<sup>65</sup> § 394 ObčZ.

<sup>66</sup> §310 a § 396 ObčZ.

<sup>67</sup> §311 - §312, §396 ObčZ.



zakládací listiny, musí být vydána správní radou do jednoho měsíce po zřízení nadace (po předchozím souhlasu dozorčí rady).<sup>68</sup>

Na základě nadační listiny pak zákon umožňuje různé změny, od změny sídla až po změnu účelu. Způsob jakým to lze učinit nebo fakt, že změny jsou nepřipustné, je obsahem nadační listiny.<sup>69</sup> U nadačního fondu nejsou změny zákonem jmenovány. Zvláště je pak občanským zákoníkem popsána změna právní osobnosti na druhou (z nadace na fond a naopak). U nadace je také přípustná změna (nebo sloučení) na jinou nadaci. Sloučení je provedeno na základě „smlouvy o sloučení“, změna na nadační fond je pak učiněna na základě rozhodnutí správní rady (po souhlasu dozorčí rady). Tyto změny jsou však přípustné pouze pokud je nadační listina dovoluje, nebo nezakazuje.<sup>70</sup> Změna fondu na nadaci musí být výslovně připuštěna v zakladatelském právním jednání.<sup>71</sup>

Veškeré výše zmíněné změny lze dělat pouze na základě toho, zdali nejsou v rozporu s nadační listinou (zakládací).

### 3. 3. 2 Orgány fundací

Statutárním orgánem nadace je správní rada, která má alespoň tři členy. Ze zákona nemůže být členem správní rady člen dozorčí rady, zaměstnanec (nebo jiný pracovní poměr) nebo osoba, která není bezúhonná ve vztahu k účelu nadace, funkční období člena je na pět let a může být volen opakovaně. Členy si správní rada volí sama. Všechno výše zmíněné platí, pokud to není v nadační listině uvedeno jinak. Při porušení zákona, nadační listiny nebo statut, či narušení dobré pověsti nadace, musí správní rada odvolat jejího člena z funkce, a to do jednoho měsíce, kdy se o důvodu odvolání dozvěděla, pokud tak neučiní, rozhodne o tom soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem. Pokud zanikne členství je správní rada povinná zvolit nového člena do tří měsíců a pokud tak neúčinní, jmenuje nového člena soud buď na návrh dozorčí rady, nebo osoby, která osvědčí právní zájem.<sup>72</sup> U nadačního fondu není zákonem přímo stanoveno, jakou má mít správní rada podobu, ale postupuje se zde obdobně, jelikož zákon toto neřeší, ale ustanovení o nadačních fondech správní a dozorčí radu zmiňuje.

Dalším orgánem je dozorčí rada, jejíž zřízení je povinné, pokud je nadační kapitál vyšší než 5 miliónů korun. Musí mít alespoň tři členy a má kontrolní a dozorčí funkci. Obdobně jako u správní rady nesmí být jejím členem osoba v zaměstnaneckém poměru, osoba, která není bezúhonná vůči účelu, likvidátor a z logiky věci člen správní rady. Dozorčí

---

<sup>68</sup> §314 ObčZ.

<sup>69</sup> §316 - §320 ObčZ.

<sup>70</sup> pozn. změny upraveny v §382 - §393 ObčZ.

<sup>71</sup> §399 ObčZ.

<sup>72</sup> §362 - §367 ObčZ.

rada dohlíží, zda správní rada jedná v souladu se zákonem a nadační listinou, kontroluje plnění podmínek pro poskytování příspěvku, kontroluje účetnictví a účetní uzávěrky, vyjadřuje se k výroční zprávě, u všech výše zmíněných prvků informuje správní radu na nedostatky a podává návrhy na jejich odstranění. Také zastupuje nadaci ve věcech mířených proti členovi správní rady. Pro odvolání členů rady a jejich lhůty platí obdobná ustanovení jako u členů správní rady, podobně platí, i že vše výše zmíněné může být upraveno jinak nadační listinou.<sup>73</sup> U nadačních fondů je situace stejná jako u problematiky správní rady.

Pokud není zřízena dozorčí rada, zákon ukládá podmínku určit funkci revizora. Ten vykoná pravomoci dozorčí rady, opět je volený na dobu pěti let a platí pro něj podobná ustanovení jako pro správní a dozorčí rady. Veškeré záležitosti týkající se revizora mohou upraveny v nadační listině a ve statutech nadace.<sup>74</sup> Obdobně, jako u předchozích dvou orgánů, platí toto i pro fondy.

### **3. 3. 3 Zrušení fundací**

Pokud nadace dospěla ke splnění svého účelu, dochází k jejímu zániku. Pro tento případ správní rada zvolí likvidátora. Vlastní zrušení nadace provede soud na návrh osoby, která prokázala právní zájem nebo i bez něj z důvodů, že nadace postupuje protizákonně nebo proti nadační listině a statutům, nadace se stane neomezeným ručícím společníkem obchodní společnosti, nadace poskytuje příspěvek osobě, která je občanským zákoníkem vyňata z možnosti získat příspěvek<sup>75</sup>, nadace neposkytuje příspěvky více jak dva roky, nadace nemůže trvale plnit účel, její kapitál klesl pod hodnotu půl miliónu korun či se dopouští další zákonem zakázaných činností.<sup>76</sup> Likvidátor naloží s majetkem nadace tak, aby byly vyrovnány pohledávky, a s likvidačním zůstatkem naloží dle nadační listiny, pokud tak není určeno, nabídne likvidátor majetek nadaci s obdobným účelem a pokud tak nelze učinit, je majetek nabídnut obci, pokud odmítne, získá ho kraj, kde nadace sídlila.<sup>77</sup>

Obdobně se postupuje i v případě nadačního fondu, pokud nezanikne spotřebováním majetku pro daný účel nebo se netransformuje na nadaci.<sup>78</sup>

### **3. 3. 4 Přidružený fond a výroční zpráva**

Nadaci je možné svěřit do správy přidružený fond na základě smlouvy, na základě této smlouvy je určené poslání majetku tohoto fondu, který však nesmí být použit k podpoře

---

<sup>73</sup> §368 - §372 ObčZ.

<sup>74</sup> §373 - §375 ObčZ.

<sup>75</sup> §353 ObčZ.

<sup>76</sup> §377 ObčZ.

<sup>77</sup> §378 - §381 ObčZ.

<sup>78</sup> §399 - §401 ObčZ.

politických stran a hnutí. Způsob jakým bude nadace fond spravovat je obsahem smlouvy, pokud nadace zaniká, s přidruženým fondem se má nakládat tak, aby povaha a účel fondu zůstaly zachovány.<sup>79</sup>

Nadace má dle občanského zákoníku také povinnost sestavit výroční zprávu nejpozději do konce šestého měsíce předchozího účetního období. Zpráva má obsahovat účetní uzávěrku, informace o činnosti včetně hodnocení. Zákon jmenuje náležitosti výroční zprávy – informace o majetku, sponzorech, nadačních darech a hodnocení. Na základě žádosti může být zachována anonymita dárců a příjemců darů. Nadace má povinnost výroční zprávu zveřejnit.<sup>80</sup>

### **3. 4 Obecně prospěšné společnosti**

Instituce obecně prospěšných společností byla založena po legislativní nouzi v 90. letech, postavením a typem se nachází mezi fundacemi a ústavami, z hlediska svého charakteru ji lze řadit mezi neziskové organizace. Podle zákona poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby (za předem daných podmínek) a využívá k tomu majetek, který jí byl za tímto účelem svěřen. V současné době již nemohou vznikat nové obecně prospěšné společnosti, avšak stále mohou existovat a řídit se tedy zákonem platným do účinnosti nového občanského zákoníku.<sup>81</sup> Vzhledem k tomuto faktu nebude v následujících kapitolách popsán popis vzniku (již vzniknout nemůže), ale pouze vnitřní struktura, orgány a zánik společností.

#### **3. 4. 1 Vnitřní struktura a orgány**

Způsob jednání, účel a orgány těchto organizací jsou dány v „zakládacích listinách“ nebo „zakládacích smlouvách“ (jedná se o období stanov/statut), ta ze zákona obsahuje název, sídlo společnosti a identifikátory osoby, která ji zakládá (FO i PO), druh služeb, které bude organizace poskytovat (obecně prospěšný charakter) a podmínky jejich poskytování. Dále jsou to informace o době funkčnosti společnosti (na dobu určitou nebo neurčitou), informace o členech správní rady, ředitele a dozorčí rady (jméno, adresa atd.), popis majetku a případně způsob a výši odměňování funkcionářů. Listina (smlouva) dále stanovuje podmínky jednání orgánu, postup při změnách výše zmíněného, volbu či jmenování funkcionářů a další podmínky pro chod a funkčnost společnosti.<sup>82</sup>

---

<sup>79</sup> §349 - §352 ObčZ.

<sup>80</sup> §358 - §361 ObčZ.

<sup>81</sup> DVOŘÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. str.5 - 8

<sup>82</sup> §4 z. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech

Oproti jiným organizacím neziskového práva mají obecně prospěšné společnosti povinnost mít ředitele, který je volen správní radou a je jí také odpovědný. Ředitel zastupuje organizace navenek, řídí ji. Ze zákona je dána podmínka, že ředitel musí být bezúhonná osoba a nesmí být členem správní ani dozorčí rady. Svoji funkci vykonává ve smluvním poměru.<sup>83</sup>

Správní rada musí mít minimálně tři členy a jejich počet musí být dělitelný třemi. Pro její členy platí podobné podmínky jako pro ředitele, avšak v pracovněprávním vztahu k společnosti může být pouze jedna třetina členů správní rady. Členové správní rady jsou také povinni jednat tak, aby nepoškozovali dobrou pověst společnosti a jejich rozhodnutí jí nepoškodila v různých rovinách.<sup>84</sup> Zákon dále upravuje další podmínky pro správní radu, zpravidla jsou podobné jako u jiných institucí (funkční období, opakovaná volitelnost apod.), konkrétní podmínky jsou stanoveny v zakládací listině.<sup>85</sup> Obdobně se postupuje i u dozorčí rady, která je zřizována povinně, má kontrolní a dozorovou funkci. Postupuje opět obdobně jako dozorčí rady jiných organizací.<sup>86</sup>

### **3. 4. 2 Zrušení obecně prospěšných společností**

Zákon o obecně prospěšných společnostech říká, že organizaci lze zrušit s likvidací nebo bez. Společnost může mít svůj zánik stanovený v zakládací smlouvě (založení na dobu určitou nebo splnění účelu, pro který byla založena), rozhodnout o zániku můžou jak orgány organizace, pak mají ze zákona povinnost oznámit to svému zakladateli, tak i soud, ten takto jedná na návrh státního orgánu, zakladatele nebo osoby, která prokázala právní zájem.<sup>87</sup>

Podobný je i postup při likvidaci, je určen likvidátor (na návrh soudu nebo správní rady), který provede vlastní likvidaci.

Vzhledem k faktu, že již nemohou vznikat nové obecně prospěšné společnosti, je vyloučena jako zrušení možnost rozdělení se vznikem nových náhradních, naopak je ale možné zrušení organizace transformací na jiný subjekt (právní nástupce), zpravidla se jedná o nový institut občanského zákoníku ústav.

### **3. 5 Ústavy**

Ústavy jako právní osoba neziskového práva vznikly až s přijetím nového občanského zákoníku, zároveň se staly jakousi nahrazující formou pro obecně prospěšné společnosti, které po účinnosti tohoto zákona již nemohou vznikat, nemají však podmínku nucené transformace

---

<sup>83</sup> §9a z. č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech

<sup>84</sup> tamtéž §10

<sup>85</sup> tamtéž §11 - §13

<sup>86</sup> tamtéž §15 a 16

<sup>87</sup> tamtéž §7 a §8

jako občanská sdružení, a proto dále existují vedle ústavů. Vzhledem k relativně krátké době, kdy ústavy jako právní osoba existují, není ještě k dispozici tolik literatury jako u jiných typů neziskových organizací.

Dle podoby této organizace lze říci, že právní zakotvení ústavů vychází z podoby práva o obecně prospěšných společnostech, s jehož podobou nebyli odborníci příliš spokojeni.<sup>88</sup> Nová forma organizace (ústav) i její úprava by měla řešit problémy, se kterými se právo obecně prospěšných společností potýkalo.

Ústav jako takový definuje občanský zákoník jako organizace zřízenou za účelem plnění společenských nebo hospodářsky užitečných úkolů, k tomuto využívá svůj majetek. Výsledky své činnosti pak zveřejňuje rovnocenně a za předem daných podmínek. Zároveň může ústav provozovat vedlejší výdělečnou činnost, jejíž zisk využívá k plnění účelu anebo k zabezpečení vlastní správy.<sup>89</sup>

### **3. 5. 1 Založení ústavu**

Ústav lze založit buď zakládací listinou, nebo pořízením pro případ smrti (jako fundace), tato listina musí obsahovat alespoň název, který musí obsahovat slovo „zapsaný ústav“ nebo jeho zkratku a sídlo, účel a předmět činnosti (případně vedlejší podnikání), údaje o majetku, počet členů správní rady a jména (s osobními údaji) prvních a informace o vnitřní organizaci (pokud není stanoveno ve statutech). Poslední je informace o dozorčím orgánu, zdali je vůbec zřízen, pro členy povinné informace obdobně jako u členů správní rady. O změnách v zakládací listině rozhoduje zakladatel ústavu.<sup>90</sup>

### **3. 5. 2 Orgány a statuta ústavu**

Statutárním orgánem ústavu je funkce ředitele, ten je volen správní radou a nemůže být jejím členem, platí i pro dozorčí radu, pokud je zvolena.

Dalším orgánem ústavu je správní rada, pro kterou platí (není-li určeno jinak v zakládací listině), že její členy jmenuje a odvolává zakladatel ústavu, jejich funkční období jsou tři roky a mohou být voleni opakovaně, výjimku tvoří, pouze pokud si své členy rada volí sama, pak lze být zvolen za člena správní rady pouze na dvě období. Do jejich kompetencí spadá schvalování účetní uzávěrky, rozpočtu a znění výroční zprávy, také rozhoduje o vedlejší výdělečné činnosti. Rada také uděluje souhlas k právnímu jednání, kterým ústav nabývá nebo pozbývá vlastnická práva k nemovitým věcem a k jejímu zatížení, rozhoduje

---

<sup>88</sup> DVOŘÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. str.5 - 8

<sup>89</sup> §402 a §403 ObčZ.

<sup>90</sup> §404 - § 407 ObčZ.

ohledně autorských nebo průmyslových práv nebo založení jiné právnické osoby, popřípadě o vkladu do ní.<sup>91</sup>

Pro všechny orgány platí, že osoby v nich činných mohou pobírat za tuto činnost odměnu a způsob její výplaty.

Ujednání dozorčí radě není zákonem nijak specifikováno, ale její zřízení zákon připouští, nicméně dle §418 občanského zákoníku se v ostatních blíže nespecifikovaných ujednání postupuje jako u nadačního práva, vyjma ujednání týkající se jistiny a kapitálu.

Ústav má povinnost vypracovávat výroční zprávu, která musí obsahovat účetní uzávěrku za dané období, informace o činnosti a hospodaření, včetně plnění vůči orgánům ústavu. Pokud není dáno jinak, výroční zpráva musí být uveřejněna nejpozději do šesti měsíců od ukončení účetního období do sbírky listin, která je přístupná ve veřejném rejstříku.<sup>92</sup>

Ústav nemá povinnost vydat statut ústavu, avšak jeli to v zájmu věci má správní rada tuto možnost. Ve statutech se upravuje vnitřní organizace osoby a úpravě podoby činnosti. Po jeho vydání pro něj platí stejné podmínky jako pro výroční zprávu.<sup>93</sup>

Veškeré výše zmíněné fakty platí, pokud nejsou v zakládací listině upraveny jinak (nicméně dle zákona), při založení spolku má zakládající osoba relativně volnou ruku, podmínky, které jsou dány, by měly zajistit určitou životaschopnost organizace.

### **3. 5. 3 Zrušení ústavu**

O vlastním způsobu zrušení se občanský zákoník zmiňuje pouze v souvislosti, že pokud ústav dlouhodobě neplní svojí funkci a účel, může jej soud na návrh oprávněné osoby zrušit.<sup>94</sup> V ostatních situacích se postupuje podle ustanovení o nadacích, jejichž zrušení je popsáno výše. Lze také říci, že u ústavu hraje důležitou roli jeho zakladatel, který může ovlivňovat jeho činnost. Z toho vyplývá i určitá míra autonomie zakladatele o rozhodování o zrušení spolku, která by však měla být konkrétně popsána v zakládající listině.

### **3. 6 Shrnutí vymezení neziskového sektoru**

Neziskový sektor představuje organizace, jejichž hlavní cíl není tvořit zisk. Jedná se o organizace, které se zakládají na dobrovolné vůli jejich členů. Obecně platí, že všechny tyto instituce potřebují mít listinu, která stanoví jejich řád, způsob jednání, orgány organizace atd. jedná se o vnitřní právní předpis, kterým jsou všichni jejich členové a funkcionáři povinni se řídit.

---

<sup>91</sup> §409 - §412 ObčZ.

<sup>92</sup> §416 ObčZ.

<sup>93</sup> §413 ObčZ.

<sup>94</sup> §417 ObčZ.

Zákonné podmínky pro jednotlivé organizace se liší ve své specifikaci na základě jejich podoby. Například nadace mající velký majetek musí mít více typů orgánu pro větší kontrolu a rovnocenné rozhodování. Je vyloučeno, aby o zásadních krocích rozhodovala jedna osoba (fyzická i právnická). Zároveň je vyloučen jakýkoliv zásah státu vyjma zákonem jmenovaných. Zpravidla se jedná o případy, kdy organizace porušuje zákon nebo práva jiných osob.

Mimo dělení na jednotlivé právnické osoby, lze neziskové organizace dělit i dle typu jejich činnosti, která souvisí přímo s účelem založení neziskových organizací.

## 4 ÚVAHY NAD RECETNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

Velkým zásahem do neziskového práva v posledních letech je rekodifikace občanského zákoníku z roku 2012 (zákon číslo 89/2012 Sb.), kdy do jeho nového znění jsou zahrnuty všechny právnické osoby, kterým se tato práce věnuje (spolky, nadace a fondy, ústavy). Výjimkou jsou obecně prospěšné společnosti, jejich právní úprava byla však s účinností nového občanského zákoníku zrušena, tomuto zákonu se bude více věnovat podkapitola o obecně prospěšných společnostech.

Následující kapitoly se podrobněji věnují jednotlivým typům právnických osobností, které jsou předmětem této práce a podobě jejich práva. Mimo to je nutné zmínit i další související právní předpisy, které dotváří neziskové právo a určitým způsobem jej celkem značně ovlivňují.

Vzhledem k problémům, se kterými se neziskové právo potýkalo v minulosti, je měla nová právní úprava vyřešit, přesto se však nová úprava některým chybám nevyhnula. Z tohoto důvodu bude nejprve věnována pozornost právní úpravě obecně

Jako největší chybný krok lze považovat již samotné zasazení neziskového práva do občanského zákoníku. Tak rozsáhlé téma, jako je toto, by si jistě zasloužilo svojí vlastní kodifikaci. I přes soukromoprávní charakter organizací neziskového práva nelze na tyto subjekty pohlížet jako na „klasické soukromé osoby“ vzhledem k jejich charakteru a účelu, avšak činnost těchto subjektů je spjata s naplňováním obecných celospolečenských cílů nebo vzájemně prospěšnou činností (v rámci jedné komunity nebo skupiny obyvatel)<sup>95</sup>, naplňují tak potřeby a poskytují služby, které se nevyplatí provozovat z ekonomického hlediska komerčním způsobem, a zároveň je stát nezajišťuje (nebo v malé míře) sám, některé neziskové organizace doslova zastupují svojí činností stát. Právnické osoby neziskového práva mají na druhou stranu zcela soukromý charakter<sup>96</sup>, jejich zařazení (z hlediska jejich funkce) do veřejné správy je tedy zcela vyloučené.

Dobrym ukazatelem jejich nejednotného právního charakteru<sup>97</sup> je fakt, že neziskové organizace pro svoji činnost využívají finanční prostředky jak z veřejných rozpočtů, tak i od soukromých osob. Řadit neziskové právo do tak čistě soukromoprávního předpisu jakým je občanský zákoník, je chybné, avšak vymezení z hlediska veřejnoprávních korporací by bylo krajně nepřijatelné. Z logiky věci mělo být neziskové právo vymezeno ve zvláštním zákoně,

---

<sup>95</sup> HLOUŠEK, Jan, HLOUŠKOVÁ, Zuzana a HANUŠ, Pavel. Teorie a právo neziskového sektoru [CD-ROM]. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Texty k sociální práci. Právo v sociální práci; sv. 15, str. 13 – 14.

<sup>96</sup> ŠKARABELOVÁ, Simona, ed. Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, str. 52.

<sup>97</sup> GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 335 stran. Právnické učebnice. str. 144



k čemuž nedošlo. V důvodové zprávě k návrhu občanského zákoníku není konkrétní zmínka o tom, proč jsou instituty neziskového práva do nové kodifikace zasazeny. Pokud lze vycházet z hlavních zásad, je možné jako důvod vidět snahu o zakotvení soukromých práv (vycházejících z ústavy a jejich rovnost) v novém občanském zákoníku.<sup>98</sup> Z tohoto pohledu je tak činěno správně, neboť tyto neziskové organizace jsou soukromé a určitým způsobem naplňují základní lidská práva, avšak jejich celospolečenský veřejný charakter je staví nad toto pojetí.

Všechny typy organizací neziskového práva v občanském zákoníku mají v určitých základních věcech podobné rysy (někdy i totožné). Samostatný zákon, který by zohledňoval ve své obecné části společné ustanovení pro všechny subjekty a jejich vymezení (pokud se některé věci lehce liší, pak by bylo namísto je sjednotit) a zvláštní část, která by popisovala rozdílné náležitosti pro jednotlivé právnické osoby, by byl tedy z tohoto hlediska logičtější. Pro příklad by takový zákon mohl v obecné části obsahovat ustanovení týkající se orgánů a jejich podoby, dozorčí rada (a její obdoby) má pro všechny instituce stejný význam jako kontrolní a dozorčí orgán, podobné jsou i podmínky členství a její pravomoci. Ve zvláštní části by pak bylo obsaženo, kdy má daná organizace povinnost ji zřídit.

Z výše uvedených důvodů lze konstatovat, že v tomto případě by byla vhodnější samostatná právní úprava pro subjekty neziskového práva. Svým charakterem je nelze řadit ani mezi ryze soukromé společnosti (společenský účel a naplňování veřejných zájmů), ani mezi veřejnoprávní korporace pro svůj soukromý charakter. Samostatná úprava by také vnesla do neziskového práva větší přehlednost.

#### **4. 1 Spolky**

Spolky jsou vymezeny v občanském zákoníku v §214 až §302, jde tedy o celkem rozsáhlou úpravu.

Spolkové právo se potýkalo s mnoha chybami, které se podařilo celkem obstojně v nové úpravě vyřešit. Zákon vytyčuje jen rámce týkající se spolků, týkající se hlavně vzniku a zániku spolků. Členům spolku dává zákon velkou autonomii k sepsání vlastní právní normy (stanovy), ve které jsou obsaženy veškeré náležitosti spolku. Stanovuje pouze rámec pro vlastní funkčnost spolku (statutární orgán apod.), tak aby nevznikaly života neschopné instituce. Obecnost zákona lze vysvětlit i širokou působností a velkým množstvím účelů, za kterými je možné spolek založit. Spolkové právo je z hlediska funkčnosti i přehlednosti nejpovedenější právní úpravou neziskových organizací. Toto je pravděpodobně dáno tím, že institut spolků vychází ze základních lidských práv a zřízení spolků z občanské iniciativy by

---

<sup>98</sup> Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku str. 572

mělo být co nejjednodušší, aby se spolková činnost nestala jen výsadou lidí orientujících se v dané legislativě. Pro příklad by bylo zcela nevhodné, aby si skupina důchodkyň musela najímat právníka, aby se jim úspěšně povedlo založit spolek.

#### **4. 2 Nadace a nadační fondy**

Základní vymezení nadačního práva je v občanském zákoníku od §303 do §401. Ve srovnání s ostatními právními osobami neziskového práva, jsou ustanovení týkající se nadačního práva nejrozsáhlejší (pomineme-li obecně prospěšné společnosti).

Zákon rozděluje fundace na dva základní typy, a to nadace a nadační fondy. Základní otázku u nadačního práva tedy tvoří, zdali bylo správné zachovat dvojí typ fundací. Zachování obou institutů bylo odůvodněno faktem, že se jedná o poměrně krátkodobě působící úpravu (1997), která se ujala a není třeba měnit. Fondy mají krátkodobý charakter, jejich majetek je často spotřebován a nemá stanovené limity, autor uvádí, že z těchto důvodů není možná změna na nadaci, jelikož by došlo ke změně účelu, na druhou stranu však připouští, že lze, pokud tak bude stanoveno v zakládací listině, transformaci na nadaci připustit.<sup>99</sup> Nový občanský zákoník dává zakladateli velký prostor pro určení účelu, majetku, její struktury i podmínkách zrušení.<sup>100</sup> Dále zákon připouští možnost změny nadace na fond a naopak.<sup>101</sup> Podobné jsou také podmínky pro založení, vedení i zánik. Nebylo by tedy lepší zachovat pouze jeden typ, který by měl zákonem vyjmenované podmínky, které musí zakladatel zodpovědět v zakládacím jednání, podmínky týkající se pro určitou výši majetku (příklad: při kapitálu pět set tisíc a vyšším povinnost zřídit dozorčí radu) a další. Oba typy fundací jsou zakládány k celospolečenským užitečným účelům. Rozdíly mezi oběma typy právnických osobností jsou sice patrné, ale možnost změny na jeden či druhý typ osobnosti je určitým způsobem smazává.

#### **4. 3 Ústavy**

Nové právní zakotvení ústavů je v §402 až 418, jde tedy o nejméně specifikovanou oblast. Nutné je však zmínit, že §418 mluví o tom, že v ostatních neupravených případech se použijí ustanovení o nadacích.

Jedná se o nový zákonem vymezený typ právní osoby, ale jako forma má však svojí tradici (vysokoškolské ústavy). Jako právní osoba nahrazují ústavy obecně prospěšné společnosti, a vzhledem k tomu je vidět na ustanovení týkajících se ústavů, že tvůrce zachoval

---

<sup>99</sup> Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku k §375 - §386

<sup>100</sup> RONOVSÁ, Kateřina. Nové české nadační právo v evropském srovnání. Vyd. 1. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2012. xviii, str. 91

<sup>101</sup> §382 odst.1 ObčZ. a §399 ObčZ.

některé právní formy i v nové úpravě (jedná se například o funkci ředitele), lze tak říci, že ústavy nahradily obecně prospěšné společnosti (již z faktu, že ústavy jsou nově vzniklé, společnosti určitým způsobem zanikají). Podle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku je zřízení této formy reakcí na požadavky moderní doby, kdy jde o osobu nacházející svým účelem a funkcí mezi spolky a nadacemi. I přes to, že je zde zmíněn fakt, že ústavy mohou být i veřejnoprávní, je tato úprava zahrnuta do občanského zákoníku, a to s odůvodněním, že se jedná o novou úpravu.<sup>102</sup> Ani zde nelze konstatovat jinak, než že tento subjekt měl být kodifikován v samostatné úpravě neziskového práva. Pro totéž hovoří i fakt, že ustanovení ústavů odkazují v blíže nespecifikovaných věcech na nadační právo.

#### **4. 4 Obecně prospěšné společnosti**

Tyto subjekty jako jediné mají vlastní samostatnou úpravu a to zákon číslo 248/1995 Sb., který je zrušený od 1. 1. 2014, ale obecně prospěšné společnosti se podle něj stále řídí.

Vzhledem k faktu, že tento zákon prakticky dožívá s fungujícími společnostmi, je celkem zbytečné jej komentovat. Ovšem při srovnání se situací týkající se občanských sdružení a jejich povinné transformace na spolky, je otázka, proč stejná povinnost neplatí i pro obecně prospěšné společnosti. Vzhledem k tomu, že společnosti mohou existovat jako právnické osoby ještě mnoho dalších let<sup>103</sup>, je chybné, že neměly povinnost se transformovat. Jelikož se může jednat i o desítky let, může dojít k postupným zákonným úpravám, které mohou těmto společnostem přinést určité existencionální potíže na různé úrovni. Právo by mělo odpovídat současné společnosti a právnické osoby, které mohou platit podle zákona, který byl již před lety zrušen, nejsou toho příkladem.

#### **4. 5 Jiné související předpisy**

Mimo základní legislativní vymezení jednotlivých právnických osob neziskového práva, je třeba zmínit i další právní předpisy, které se přímo dotýkají daného téma.

Prvním zcela podstatným předpisem je zákon o veřejných rejstřících číslo 304/2013 Sb., a to vzhledem k tomu, že vznik a zánik právnické osoby neziskového práva je úzce spjat právě s veřejnými rejstříky. Fakticky totiž právnická osoba vzniká a zaniká dnem zápisu do rejstříku, obdobně platí pro zánik dnem výmazu. Zákon vymezuje pro každý typ organizace vlastní rejstřík (spolkový, nadační, rejstřík ústavů a obecně prospěšných společností).<sup>104</sup> Dále zákon uvádí, že záležitosti rejstříků (a tedy i organizací) spadají pod

---

<sup>102</sup> Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku k §395 - §411

<sup>103</sup> DVOŘÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010. 122 s. Právnické osoby, str. 5 -6

<sup>104</sup> §1 z. č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících.

kompetence rejstříkových soudů a jmenuje konkrétní informace, které rejstřík zveřejňuje<sup>105</sup>, kromě základních údajů se jedná i o sbírku listin, jedná se o zásadní dokumenty právnických osob. Veškeré tyto informace jsou elektronicky přístupné široké veřejnosti.

Jelikož je nezisková činnost silně spjata s dobrovolným financováním, nelze nezmínit zákon o dani z příjmu číslo 586/1992 Sb., kde v §15 jsou jmenovány odečitatelné položky ze základu daně, mimo jiné právě dary pro spolky, nadace, ústavy a obecně prospěšné společnosti. Zejména pro malé neziskové organizace jsou dary plynoucí od soukromých dárců životně důležité a možnost odečíst si dar ze základu daně, může být často jediným důvodem pro darování financí.

Na druhou stranu jsou neziskové organizace financovány z veřejných peněz, a to formou dotací. Toto je však velmi rozsáhlé téma, které pokrývá mnoho právních dokumentů, týkajících se jednotlivých subjektů, které dotace poskytují (obec, kraj, stát a státní fondy), nebo typu účelu (zemědělské dotace apod.). Podmínky jak nakládat s dotacemi mají organizace zpravidla obsaženy ve smlouvách, na základě kterých je dotace poskytnuta.

Mimo to se na jednání a činnost neziskových organizací uplatňují předpisy jako u jakékoliv jiné právnické osoby.

## **5. 6 Shrnutí legislativní úpravy**

Vzhledem k výše zmíněným faktům lze říci, že ačkoliv byla projevena snaha o zlepšení normativní úpravy neziskového sektoru, nepodařilo se jí zcela v nové úpravě uspokojivě naplnit. Základní chyba je v pojetí úpravy v rámci občanského zákoníku, které však jeho tvůrci dostatečně neodůvodnili. Ani samotné instituty se nevyhnuly některým chybám, avšak spolkové právo lze považovat (při srovnání s předchozí úpravou) za celkem zdařilé. Problematice souvisejících předpisů bude věnována pozornost ještě v následující kapitole.

---

<sup>105</sup>§2 z. č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících.

## **5 PRAKTICKÉ FUNGOVÁNÍ NEZISKOVÉHO SEKTORU V ČR A JEHO PROBLÉMY**

Následující kapitola se věnuje fungování neziskových organizací a problémům, se kterými se v praxi instituce setkávají. Mezi největší témata, která ovlivňují neziskový sektor, patří sponzoring a ovlivnění v rámci politické situace, ale i další. Pozornost bude věnována zejména malým neziskovým organizacím, i přes to je však třeba se zamyslet i nad velkými institucemi v rámci jednotlivých témat, protože zejména velké organizace určitým způsobem utvářejí pohled veřejnosti na neziskový sektor obecně.

Je třeba zmínit, že ačkoliv nám dává zákonná úprava určitý rámec podoby právnické osoby, praktické pojetí se může v některých případech lišit. To zcela jistě ovlivňuje právo, které zakladatelům neziskových organizací dává velmi volnou ruku při jejich zřizování a vedení. Naproti tomu se ale s největšími problémy neziskové osoby nepotýkají uvnitř vlastní organizace, ale při kontaktu s vnějším světem.

Jelikož tato část vychází mimo jiné z vlastních zkušeností získaných z působení v neziskovém sektoru, je nutné popsat, o jaké zkušenosti tedy jde. Pracuji jako dobrovolník a zároveň jsem místopředseda malého spolku, který působí převážně v jedné oblasti obce s rozšířenou působností, i přes to však tento spolek provozuje zařízení, které je jedním z největších v ČR ve své oblasti. V tomto spolku jsem aktivní od doby jeho založení (2002), v roce 2016 jsem se stala místopředsedkyní. Mám tedy dlouholeté zkušenosti s prací v neziskovém sektoru jako dobrovolník, i poznatky z vedení takovéto organizace. Spolek se zabývá péčí o zvířata (v různé podobě jako útulek, záchranná stanice apod.), péčí o životní prostředí a environmentální výchovou. Z hlediska určení se jedná spolek, jehož činnost se dá popsat jako servisní, v rámci naší činnosti poskytujeme služby jak široké veřejnosti, tak i orgánům veřejné správy, se kterými na různé úrovni také spolupracujeme. Mimo to je spolek založen i na principu zájmovém, jelikož zde nejsou žádní zaměstnanci, a tak všechny jeho členy spojuje i společný zájem podílet se na účelu činnosti spolku – pomoci zvířatům v nouzi. I přes dobrovolný charakter jsou služby poskytovány na profesionální úrovni. Financování naší organizace zajišťujeme z dotací orgánů veřejné správy, od soukromých dárců, příspěvků z nadací a nadačních fondů a z vlastní vedlejší výdělečné činnosti.

Na základě těchto zkušeností a porovnání zákonného vymezení, by měly být popsány základní body, činnosti a fungování neziskových organizací, jejich problémy, které to přináší a jejich možné řešení, pokud ho lze v současné době najít. I přes to, že zde vycházím z poznatků získaných v rámci jedné organizace, pokouším se přinést do jednotlivých témat obecný nadhled.

## 5. 1 Neziskový sektor v ČR

Tato kapitola se bude věnovat neziskovému sektoru z pohledu předmětu zkoumání této práce, jsou zde zahrnuty pouze spolky a pobočné spolky, nadace a nadační fondy, ústavy a obecně prospěšné společnosti. Bohužel Český statistický úřad veřejně nezpřístupňuje data týkající se neziskového sektoru, proto se zde bude vycházet z informací dostupných na webu neziskovky.cz, které jsou pouze k dubnu 2017.<sup>106</sup> Vývoj je sledován od roku 2014, kdy došlo k účinnosti nového občanského zákoníku, který výrazně ovlivnil podobu neziskového sektoru v ČR.

Z tabulky č. 1 je vidět počet a jeho pohyb u jednotlivých právnických osob, kde je patrný nárůst počtu neziskových organizací, a to vyjma obecně prospěšných společností, kde toto již není možné.<sup>107</sup>

Kromě celkového porovnání všech organizací se nabízí i možnost srovnání k sobě blízkých typů, a to nadace s nadačními fondy a obecně prospěšné společnosti s ústavy.

Počet neziskových organizací v ČR přesahuje sto tisíc subjektů, a jejich počet stále roste (tab. 1). Lze říci, že obliba neziskových organizací z pohledu jejich zakládání a využívání stále roste. Otázka je, kolik v současné době existuje „prázdných“ organizací, tedy takových, které již nefungují a existují pouze formálně. Z hlediska charakteru se může jednat z převážné části o spolky a pobočné spolky, jelikož ostatní instituce zpravidla vlastní majetek, který by v případě nefunkčnosti organizace byl předmětem zájmu, který by vedl k jejímu zrušení.

	Nadace	Nadační fondy	Obecně prospěšné společnosti	Zapsané ústavy	Spolky	Pobočné spolky	Celkem
Prosinec 2014	508	1407	2926	123	86956	26118	<b>118038</b>
Prosinec 2015	505	1518	2894	388	89584	26423	<b>121312</b>
Prosinec 2016	516	1635	2792	686	92878	26370	<b>124877</b>
Duben 2017	515	1670	2774	752	93651	26414	<b>125776</b>

Tab. 1: Počet subjektů neziskového práva

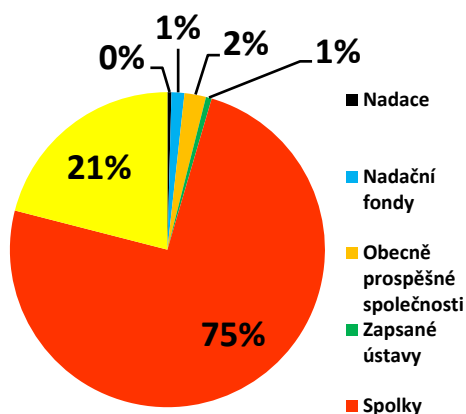
Z celkového počtu organizací jsou drtivé většiny spolky (75%), následované pobočnými spolky (21%), ostatní instituce pak dohromady podílově nepřekračují pět procent (viz. graf č. 1). Toto je dáno z povahy jednotlivých organizací, spolky zastávají základní spolčovací právo dané ústavními zákony.<sup>108</sup> Podmínky pro vznik těchto právnických osob

<sup>106</sup> [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_695/fakta\\_statistika-postu-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_695/fakta_statistika-postu-nno/)

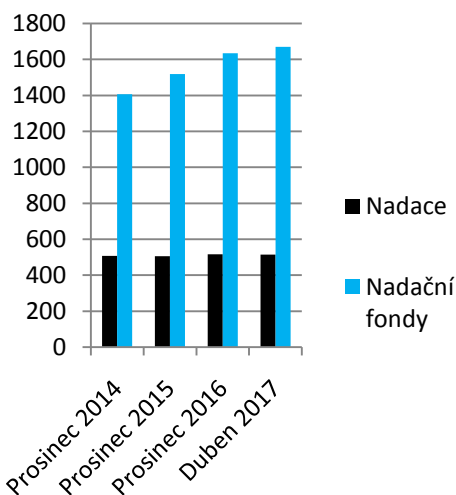
<sup>107</sup> viz. předchozí kapitoly

<sup>108</sup> VÍT, Petr. Praktický právní průvodce pro neziskové organizace. První vydání. Praha: Grada, 2015. 157 stran. Manažer. str. 47

jsou velmi benevolentní, také vznikají z nejrůznějších důvodů ať už pro naplnění celospolečenských účelů nebo jednotlivých potřeb jejích členů. Pobočné spolky jsou zpravidla nástrojem pro spolky s velkou vlastní strukturou, jde tedy o určitý zákonný nástroj k řízení spolkové organizace, který je závislý na svém zakladateli. Nízký počet nadací a nadačních fondů lze vysvětlit faktem, že se jedná o právnické osoby založené jako „sdružení majetku“, ten musí být dán organizaci z rukou jejího zakladatele, který se ho tímto vzdává. Jde tedy říci, že z tohoto hlediska se jedná o institut využívaný převážně velkými společnostmi a majetnými lidmi. Obecně prospěšné společnosti jsou zvláštním uměle vytvořeným útvarem tak, aby byly pokryty i potřeby, které nešlo naplnit již existujícími právními instituty, ústavy jsou pak jakousi jejich náhradou v nové právní úpravě, vzhledem k jejich krátké existenci není jejich počet tedy žádným překvapením.



Graf č. 1: Podíl neziskových organizací<sup>109</sup>



Graf č. 2: Srovnání počtu nadací a nadačních fondů<sup>110</sup>

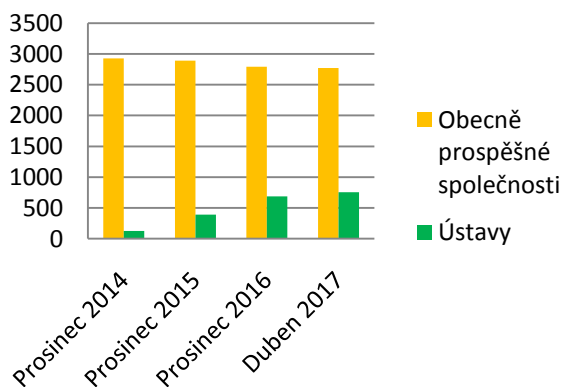
Tyto organizace jsou společně porovnávány z důvodu stejné podstaty své existence. Na grafu č. 2 je možné vidět srovnání nadací a nadačních fondů, kde je mnohonásobně vyšší počet nadačních fondů, což vysvětluje výrazně nižší nároky na jejich založení, také jejich počet stále roste, naproti tomu počet nadací je stabilní. Nelze nezmínit fakt, že mohou být zakládány i nadační fondy, které by svým účelem a typem měly být spíše nadacemi. Kromě toho jsou dány poměrně vysoké majetkové nároky na zřízení nadací, což může vysvětlovat další rozdíl mezi nárůstem fondů a nadací.

V případě obecně prospěšných společností a ústavů je jejich srovnání zcela logické, ústavy svojí existencí nahradily určitou formou obecně prospěšné společnosti. Na grafu č. 3 je

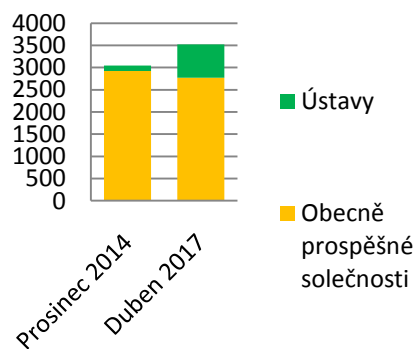
<sup>109</sup> [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_695/fakta\\_statistika-postu-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_695/fakta_statistika-postu-nno/)

<sup>110</sup> tamtéž

patrný velmi postupný pokles počtu obecně prospěšných společností a zároveň zpomalující se růst ústavů. Na dalším grafu (č. 4) je pak vidět, že nárůst ústavů nekorresponduje s poklesem, díky čemuž lze říci, že za nárůstem ústavů nestojí ve velké míře transformace obecně prospěšných společností na ně. Jen mírný pokles počtu obecně prospěšných společností také podporuje myšlenku (popsanou výše), že tyto organizace, ačkoliv jejich právní úprava zanikla, budou přežívat ještě mnoho let.



Graf č. 3: Srovnání počtu ops a ústavů<sup>111</sup>



Graf č. 4: Vývoj celkového počtu ops a ústavů<sup>112</sup>

## 5. 2 Dárcovství

Vzhledem k tomu, že neziskový sektor ze své podstaty nemá žádný zisk, je na různých formách darů zcela závislý. Největší podíl na darech tvoří finance, ale nelze opomenout ani věcné dary, či poskytnutí jiné formy majetku.

### 5. 2. 1 Dárcovství soukromých osob

Finanční příjmy lze z hlediska jejich původu dělit na soukromé (od soukromých dárců) a veřejné (od veřejných institucí). Získávání prostředků od soukromých dárců se obecně nazývá jako „*fundraising*“. Lze tak označit tedy určitou politiku neziskových organizací, která má za cíl zajistit finanční prostředky pro fungování neziskové organizace.<sup>113</sup> Jde o základní schopnost, kterou by si měli zástupci neziskové organizace osvojit, bez finančních prostředků, které získá nestatní nezisková organizace od soukromých rukou, prakticky nelze fungovat. Na straně jedné tak stojí dárci, kteří poskytují své finanční a jiné dary a straně druhé neziskové organizace. V dnešní době si lze jen těžko představit, že veškeré finanční dary jsou poskytovány pouze na základě dobré vůle a dobrosrdečnosti dárců. Neziskové organizace musí být schopné protiplnění, zaručení určité úrovně a kvality. V České republice lze za

<sup>111</sup> [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_695/fakta\\_statistika-postu-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_695/fakta_statistika-postu-nno/)

<sup>112</sup> tamtéž

<sup>113</sup> VÍT, Petr. Praktický právní průvodce pro neziskové organizace. První vydání. Praha: Grada, 2015. 157 stran. Manažer. str. 100



základní výhodu, kterou neziskové organizace mohou nabízet pro své dárcce, považovat možnost odpisu daru ze základu daně (více popsáno v kapitole 4. 5). Toto probíhá na základě sepsané darovací smlouvy (§2055 ObčZ.).<sup>114</sup> Jako další typ kompenzace pak může sloužit zveřejnění jména a formy daru (každá organizace může k tomuto přistupovat jinak) jako veřejné poděkování. Z praxe lze tedy říci, že to funguje zejména u drobných sponzorů. Naproti výhodám, které sponzoři získávají za svůj dar, nelze však zcela vyloučit i ryze dobročinný ráz daru, respektive si dárci vybírají organizaci na základě osobního rozhodnutí.

Důvody, které vedou dárcce k poskytnutí darů, se mění dle situace, osobních preferencí dárcce, ale i schopnosti neziskových organizací dárcce oslovit. Obrovskou roli zde hrají média, pro příklad v nedávné době proběhla médii kauza týkající se týraných psů, která se těšila velkému zájmu. Na základě toho nám (a dalším organizacím s tím spojených) byly poskytnuty finanční prostředky od soukromých dárců, které se rovnaly trojnásobku darů, které obvykle získáme za dané období. U velkých organizací pak může jít o spolupráci s médii nebo přímo o možnost placené reklamy, zde je však nutné uvážení, zdali se tento krok z hlediska financí vyplatí.

S drobnými dary lze narazit na problém, kde jsou finance určeny na jednu konkrétní věc, ale jejich použití je těžko kontrolovatelné. Dárci však zpravidla ani nemají potřebu kontroly, jestli poskytnuté finance byly opravdu využity na daný účel. I pokud by dárcce k takovému kroku přistoupil, lze jen těžko soudit, jaký by to mělo v reálu význam, jelikož v tomto ohledu je jakákoliv kontrola těžko proveditelná. Neziskové organizace mohou jednu fakturu zaslat jako vyúčtování vícero dárcům a možnost takovou praktiku odhalit je nereálná. V praxi se získanými prostředky od drobných dárců, tak může organizace nakládat dle svého, a to i v rozporu s určením daru. Nehledě na neprůhledné organizace, kde jakákoliv komunikace může být přerušena. V tomto případě jen málokterý člověk by byl ochoten řešit danou věc s úřady (nebo soudem), týká se to zejména malých darů (cca do 10 000kč). Existuje sice kontrola ze strany státu, kdy finanční úřad kontroluje výdaje a příjmy, ale tato kontrola je povrchová a jejím primárním předmětem jsou daňová přiznání. Jako možnost by se jevil interní audit, ale z hlediska financí by byl především pro malé organizace likvidační, protože u organizace s ročním rozpočtem sto tisíc korun, by cena (pohybuje se okolo cca 10 000kč) tvořila jednu desetinu rozpočtu.

Určitou formu řešení této situace měly představovat „transparentní účty“, u kterých si mohl zejména drobný dárcce ověřit, jakým způsobem organizace nakládá se svými financemi. Z vlastních zkušeností však toto většinu malých sponzorů dosti odrazovalo, jelikož byli na

---

<sup>114</sup>VÍT, Petr. Praktický právní průvodce pro neziskové organizace. První vydání. Praha: Grada, 2015. 157 stran. Manažer. str. 100 - 101

základě těchto dat obtěžování s žádostmi o dary od jiných organizací. Fakt, že bychom zavedli transparentní účet, by nás připravil o určitý počet sponzorů, kdy však naopak těžko říci, zdali by nám tento krok nějaké nové přivedl. Co se kontroly výdajů týče ani v tomto ohledu nelze vidět úspěch. Neziskové organizace obcházejí transparentní účet platbami v hotovosti, v tomto případě pak není na účtu viditelné, komu byly platby provedeny, pouze jejich výběr.

Řešení tohoto problému je však extrémně složité. Z jedné strany by kontrolní funkci mohl plnit stát, ale jak docílit rovnováhy mezi autonomií neziskových organizací a zásahem státu? Ze strany sponzorů je kontrola jen velmi těžko proveditelná (popsáno výše). Nastavení hranic a limitů kontroly by se mělo v budoucnosti stát jedním z hlavních témat, které by měli zákonodárci a právníci zabývající se tímto oborem řešit.

U velkých dárců je situace odlišná. Velké společnosti zakládají vlastní nadace, které pak jejich jménem přerozdělují finance, nebo tím pověřují oddělení v rámci své struktury. Zpravidla takto firmy činí ne pro „dobrý pocit“, ale pro reklamu a lepší vnímání firmy jako takové. I přesto, že požadovat za sponzorský dar protiplnění ve formě reklamy apod. již nelze brát jako nezdanitelný dar<sup>115</sup> (lze předpokládat za službu), praxe bývá taková, že je Vám dar poskytnut na základě žádosti, ve které zpravidla bývá i dotaz „*jak budete informovat veřejnost o poskytnutí daru?*“, neziskové organizace tedy, pokud chtějí získat dar, musí reklamu poskytnout a zpravidla o ní informovat v závěrečném vyúčtování a dalších materiálech. Daňovou povinnost pak plní na základě daňového řádu, kde jsou stanovené i výjimky.

Vzhledem ke kontrole využití finančního daru jsou u velkých společností (a velkých darů) lepší podmínky zpětné kontroly. Firmy zpravidla ve svých smlouvách již stanovují podmínky vyúčtování daru a kontroly ze strany dárců. Z praxe mohu soudit, že vyjma vlastních faktur (přímého použití daru), chtějí zprávu o průběhu činnosti či účelu (projektu), které financovaly a v poslední době i jaké byly jejich pozitivní dopady apod.. To vše tedy napomáhá firmám k lepší kontrole nad dary a přispívá to k průhlednosti neziskových organizací.

## **5. 2. 2 Dotace veřejnoprávních institucí**

Zde je třeba se nejprve zastavit a zamyslet se nad možností existence soukromé neziskové organizace, která funguje pouze na základě financí poskytovaných veřejnoprávními

---

<sup>115</sup>VÍT, Petr. Praktický právní průvodce pro neziskové organizace. První vydání. Praha: Grada, 2015. 157 stran. Manažer. str. 101 - 102

institucemi. Není pak v takovém případě lepší, zřízení veřejné instituce, která sama zastává činnost této organizace a může být pod lepší kontrolou.

Ideálním stavem je, pokud nezisková organizace získává prostředky jak od soukromých dárců, tak i od veřejnoprávních korporací. Dotace od „státu“ jí mohou zaručit určitou míru nezávislosti na vůli soukromých dárců a zároveň díky soukromým dárcům nemusí zcela spoléhat na stát, jehož jednání je ovlivněno danou politickou situací.

Dotace lze pro neziskové organizace získat z různých veřejnoprávních rozpočtů na základě žádosti. Orgán, který je pak způsobilý jednat, rozhodne, zdali žádající subjekt peníze dostane. Pro malé neziskové organizace jsou zásadní dotace z rozpočtu obcí a krajů. Dotace by měla být poskytnuta na základě žádosti s předem danými podmínkami, které jsou společné pro všechny. Avšak i tady lze sledovat určité věci, podobně jako u darů od soukromých firem. Karlovarský kraj například požaduje uveřejnění loga KK a organizace „Živý kraj“ na webových stránkách, propagačních materiálech apod.. Z tohoto hlediska se chová jako soukromá firma poskytující finanční prostředky za protislužbu. Vyúčtování dotací naproti tomu probíhá velmi podrobně, je zjišťováno zdali, faktury odpovídají účelu daru<sup>116</sup>, každá faktura je označena a nelze ji tak použít znovu. Taková kontrola je pochopitelná, jelikož finanční prostředky jsou poskytovány z veřejných rozpočtů.

Závěrem lze říci, že obě formy získávání finančních prostředků mají svoje opodstatnění. Situace, kdy by fungoval pouze jeden způsob, by byla pro neziskové organizace zcela nevyhovující. Z hlediska vlastního sponzorství je situace celkem uspokojivá, důkazem budiž množství fungujících organizací. Určité nedostatky lze sledovat v kontrole výdajů neziskových organizací. To je však velmi složité téma, z hlediska veřejných financí je kontrola celkem dostatečná, ale z pohledu soukromých darů jsou zde určitá omezení. Stát v tomto případě nemůže do práv neziskových organizací zasahovat, jelikož by tím byla narušena autonomie (pouze z hlediska celkových kontrol finanční správou). Kontrola je tedy na vlastních dárcích, kdy ale zejména drobní dárci nemají potřebu si použití poskytnutých financí dále kontrolovat a tudíž si tak organizace mohou s prostředky prakticky dělat, co chtějí. Na druhou stranu by však vyžadovaná kontrola neměla překročit určitou míru, pokud někdo poskytne finanční dar dvě stě korun a náklady na poštovné, kopie apod. budou činit dvě stě padesát, pak je takový dar zcela zbytečný, až spíše kontraproduktivní.

---

<sup>116</sup> pozn. k daru určenému pro volně žijící živočichy jsme museli podat čestné prohlášení, že neexistuje krmivo přímo určené pro ježky a je proto nahrazeno psími konzervami

### 5. 2. 3 Věcné dary

Obecná představa o věcných darech bývá velice tristní, a tak instituce upřednostňují finance. Věcné dárcovství se z pohledu své povahy týká především spolků, ústavů a obecně prospěšných společností, ale ani u nadací a fondů jej nelze vyloučit.

Některé firmy dokonce dnes již upřednostňují věcné dary před financemi, jelikož i u těchto darů lze vyčíslit jejich hodnotu, kterou pak mohou odečíst ze základu daně jako finanční dar. Z určitého hlediska je patrné, že firmy mají tendenci věnovat dary organizacím, které jsou blízké k jejich vlastnímu oboru, zároveň to pak zlepšuje jejich reputaci. Je tedy logické, že firma, která vyrábí granule pro zvířata, poskytne útulku své výrobky a ne finance, kdy toto je v mnohém výhodnější jak pro dárci, tak i pro neziskovou organizaci. Zároveň si tak zlepší jméno u svých zákazníků (majitelů zvířat), kteří se zvířaty soucítí. Firma je ochotná poskytnout dar, který může mít vyšší hodnotu, než finance, které by jinak darovala a organizace by předmět daru musela stejně pořídit.

Věcné dary lze rozdělit do dvou kategorií, dary malé hodnoty, poskytované z dobré vůle dárci za účelem „dobrého skutku“ a velké, kdy se jedná o podoby určité podpory neziskového sektoru ze strany velkým firmám. Zde lze vidět určitou analogii s finančními dary od velkých firem, kde místo peněz firma poskytne výrobek, který sama vyrábí, prodává apod..

### 5. 3 Problematika veřejného rejstříku

Veřejný rejstřík lze ze strany občana vnímat jako seznam jednotlivých organizací, kde mohou získat potřebné informace. Tyto informace jsou zákonem považovány za pravdivé a platné.<sup>117</sup> Ke každému typu sledovaných právnických osob neziskového práva se vede vlastní rejstřík, a to spolkový, nadační, rejstřík ústavů a rejstřík obecně prospěšných společností dle zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících.

Mimo základních údajů právnické osoby se do rejstříku zapisují i identifikační údaje osob činných v orgánech těchto organizací a vede se sbírka listin.<sup>118</sup> Mezi tyto listiny patří zakladatelské jednání, rozhodnutí o jmenování osob do orgánů organizace, výroční zprávy, rozhodnutí o zrušení organizace a další dokumenty týkající se významně fungování neziskové organizace.<sup>119</sup> Sbírkou listin by tak měla obsahovat veškeré rozhodující dokumenty, které mají vypovídající hodnotu o organizaci a v případě potřeby mohou informovat další osoby nebo orgány veřejné správy o její činnosti, působení atd.

---

<sup>117</sup> princip materiální publicity

<sup>118</sup> § 2 zákona 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících

<sup>119</sup> tamtéž §66

Veškeré informace, které jsou vedeny ve veřejných rejstřících, jsou zpřístupněny dálkovým přístupem pro všechny občany na adrese [www.justice.cz](http://www.justice.cz) a jedná se o informační systém veřejné správy.<sup>120</sup> Získat tedy informace o právnické osobě vedené v rejstříku není nijak složité. Podle důvodové zprávy měla nová právní úprava a tedy i nový systém zlepšit efektivitu předávání dat a zjednodušení administrativy.<sup>121</sup> V praxi toto však absolutně selhává. I přes dostupnost veškerých informací jsou ze strany jiných právnických osob i úřadů neustále požadovány opisy z veřejných rejstříků, zajišťované neziskovými organizacemi. Stav, ve kterém není schopný získat informace ani orgán veřejné správy, tudíž nenaplnuje jeden ze základních principů tohoto zákona. Je celkem pochopitelné, že nelze nutit soukromý subjekt, aby si sám získával data, ale v případě orgánů veřejné správy by toto mělo fungovat automaticky. Pokud je něco vedeno jako informační portál veřejné správy, měla by ho i sama veřejná správa využívat. Vzhledem ke zkušenostem lze říci, že se nejedná o problém, který by záležel na jednotlivých úřednicích, jelikož se přístup lišil u jednotlivých úřadů, jde tedy o systémový problém, který by byl potřeba řešit plošně. Dokud nebude toto fungovat na úrovni, na které by to mělo být automaticky, nelze očekávat, že o toto vzroste zájem i v soukromém sektoru.

V rámci tématu veřejných rejstříků je třeba zmínit ještě jeden zásadní problém. Informace obsažené v rejstříku a ve sbírce listin jsou brány jako pravdivé (princip materiální publicity).<sup>122</sup> I přes to, že by sbírka měla obsahovat aktuální údaje, v praxi to tak není. Pokud tak v právním jednání (rozhodnutí) dojde ke zvolení nového člena statutárního orgánu, ale dotyčný dokument není doručen soudu, neprojeví se tak tyto změny v rejstříku. Soudy nevyžadují po právnických osobách žádné doplnění. Za situace, kdy k tomuto došlo, a na tuto skutečnost narazil orgán veřejné správy, stejně nebyl tento fakt na překážku. Prakticky by se tak v rejstřících nemusely projevit změny ve vedení orgánů a změny v zásadních listinách, které by mohly vést k poškození dalších osob. Nehledě na to, že toto jednání by mohlo být účelné ze strany neziskové organizace vůči bývalým členům i vůči třetím osobám.

Přes to, že tato povinnost je na konkrétních organizacích a ty za to nesou zodpovědnost, je třeba se zamyslet nad smyslem veřejných rejstříků, které by měly poskytovat pravdivé údaje a tím snižovat rizika, jako jsou neprůhlednost právnických osob a zastaralé informace. Otázka je, jak moc se postupem času stanou informace v rejstřících neaktuální a neodpovídající skutečnosti. V dnešní technické době lze vypracovat systémy, které mohou samy kontrolovat určité proměnné (pro příklad záznam ze schůze, která se musí konat alespoň jednou za rok) a pokud není doložena, tak informovat dotyčný subjekt

---

<sup>120</sup> §1 a §3 z. č. 304/2013 Sb.

<sup>121</sup> str. 50 – 51 návrhu zákona o veřejných rejstřících

<sup>122</sup> §8 - §10 z. č. 304/2013 Sb.

a požadovat nápravu. S určitou mírou chyb je nutné počítat jak na straně jednotlivých organizací, tak ale i na straně rejstříkových soudů.

#### **5. 4 Vliv politické situace na neziskový sektor a naopak**

Jako poslední, ale z mého pohledu nejvýznamnější téma je vztah mezi neziskovým sektorem a politikou. Politická situace vždy zásadním způsobem ovlivňovala neziskový sektor, jak na úrovni celostátní, tak i na regionální.

Tento vztah nelze definovat pouze jednou proměnou, vzájemné ovlivňování je nejen horizontální (státní, místní apod.), ale i vertikální, tedy v různých oblastech. V reálu se jedná o vlastní podobu práva neziskového sektoru, která je na vůli zákonodárců, tedy jakou formu, vlastní subjekty a práva budou moci v rámci práva využívat občané. Toto následuje vztah k neziskovým organizacím jako takovým, tedy jakým způsobem k ní bude přistupovat výkonná moc a koneckonců i rozhodování o sporech je pak na moci soudní, jejíž podoba je politickou situací také ovlivněna. Posuzovat složitost tohoto vztahu na celostátní úrovni je extrémně složité, ale pouze z jednoho pohledu nerelevantní.

Při nahlédnutí do evidence nestátních neziskových organizací<sup>123</sup>, je vidět, že drtivou většinu neziskových organizací tvoří instituce s místní regionální působností, které jsou zároveň nejbližší k občanům, a tak utvářejí obraz neziskového sektoru. Vzhledem k tématu práce, osobním zkušenostem i faktu, že celostátní úroveň a její pojetí neziskového sektoru se běžnému občanovi vzdaluje, se budu věnovat především regionální úrovni, a to na základě osobních zkušeností. Dalším faktorem, je, že právě na této úrovni se politika citelně dotýká neziskových organizací. Celostátní přístup lze také v určité míře sledovat na legislativě, vývoji a podobě neziskového sektoru, toto bylo popsáno v předchozích kapitolách.

Z hlediska financí tvoří největší podíl na příspěvcích z veřejných rozpočtů státní rozpočet, což je přirozené jelikož se jedná o největší částky, ale poskytnuté finance jsou určeny pro velké organizace působící na celostátní účely. Podstatné však je, že na regionální úrovni jsou podporovány oblasti zájmové činnosti a ochrana kulturního dědictví, v této oblasti se nachází nejvíce neziskových organizací.<sup>124</sup>

Jelikož neziskové organizace v mnohém zastupují roli státu, mělo by být přirozené, že ten jim alespoň poskytuje finanční prostředky pro jejich činnost, obzvláště pokud je v dané lokalitě takový subjekt jediný a bez jeho existence, by činnost (zpravidla potřebná) zanikla. Na základě ochrany veřejného zájmu by pak měli politici postupovat, tak aby podporovali organizace, které mají přínos pro společnost. I zde však lze sledovat určité pokřivení reality,

<sup>123</sup> <http://www.isnno.cz/evidencennov10001/DesignPages/SeznamNNO.aspx>

<sup>124</sup> ROZBOR FINANCOVÁNÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ Z VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ V ROCE 2015 [http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_693/fakta\\_studie-vyzkumy-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_693/fakta_studie-vyzkumy-nno/)

kdy dochází ke klientelismu. Poskytování dotací na základě známostí a ne potřeby společnosti je v dnešní době holý fakt. Mimo finanční záležitosti mohou regionální politici ovlivnit i samé vnímání jednotlivé organizace mezi občany.

Následující příklad uváděný v následujícím textu je třeba brát s určitým nadhledem jako hypotetické zamyšlení nad regionální politikou, přes to, že vychází z reálné situace (vlastních zkušeností), a to z důvodu že, některé věci jsou těžko doložitelné, což samo o sobě lze označit za problém, se kterým se musí neziskové organizace potýkat. V obci s rozšířenou působností bylo politické vedení, které výrazným způsobem ovlivňovalo dění v obci tzv. „ve svůj prospěch“. Jelikož součástí této reprezentace byla i osoba, jejíž povolání bylo silně spjaté s neziskovou organizací (na manažerské úrovni), byly pro tyto organizace výrazně posílněny dotace z městského rozpočtu a to na úkor ostatních, které v určitém směru nebyly pro tuto skupinu zastupitel perspektivní. Zde je ale otázka, do jaké míry byly někteří zastupitelé ve svém rozhodnutí autonomní. Ze situace nebylo pochyb, že klientelistická politika byla otázkou zejména starosty města a několika málo zastupitelů. Ovlivňování situace ve svůj prospěch neprobíhala pouze na úrovni dotací, jednalo se o celkové hospodaření a jednání města (podivná výběrová řízení na míru spřátelených zastupitelů, podepisování smluv bez souhlasu zastupitelstva, podivné nákupy apod.).

Ostatní organizace o podporu města přišly úplně nebo se výrazně snížila. Podporovány byly takové organizace, které měly dobré vztahy s vedením města, nebo jejich podpora přinášela vedení vyšší popularitu v očích občanů. Pokud tedy organizace nebyla schopná určitým způsobem naplnit jedno nebo druhé, měla smůlu. Finance byly například poskytovány organizacím, jejichž sídlo bylo celkem vzdálené od města a ani jejich činnost nebyla ve městě ve velké míře zaznamenán, ale byly zde patrné přátelské vztahy s vedením města.

Náš spolek byl ve skupině těch „méně šťastných“, naproti tomu jsme však byly schopní svojí pozici obhájit, jelikož organizace podobného zaměření v okolí není a při neposkytnutí dotace, bychom nebyly schopní městu zajistit služby (péčí o zvířata), kde k některým má obec zákonnou povinnost tyto věci řešit.<sup>125</sup> Tuto službu totiž městu neposkytujeme na základě smlouvy (vyjma psů, pro které město zřídilo útulek, jehož jsme mimo jiné správci) a jiných zařízení podobného typu je velmi málo celkově.

Nelze si dělat iluze, že takový případ je v České republice ojedinělý. Pokud si neziskové organizace v určitých věcech nedokážou vybudovat určitý vliv, může pro ně být změna vedení obce existenčním ohrožením. Zejména malé organizace, které mohou být na podpoře města zcela závislé, pak mohou tímto velice trpět. Z určitého hlediska může jít

---

<sup>125</sup> pozn. pro příklad o volně potulná zvířata je obec povinná se postarat dle §1089 ObčZ.

i o narušení práva jako takového, političtí reprezentanti by měli být z určitého hlediska nestrannými osobami. Pokud nezisková organizace splní zákonné podmínky pro dotaci a ta je jí na základě toho poskytnuta, nemůže být za stejné situace odmítnuta nebo výrazně krácena druhá na základě sympatií. Vlastní omezení spolkové činnosti lze pak vidět například u organizací, které se zabývají veřejnými akcemi, pokud město uměle brání organizaci naplňovat svůj účel (nepovolením akce, nemožností pronájmu prostorů apod.), pak je existence takové organizace zbytečná a může to vést až k jejímu zániku, a tedy ke krácení práv osob, které ji založili.

I když je v těchto situacích možná určitá ochrana, pro velmi malé organizace je velmi nereálná. Náklady s ní spojené a určitá nízká míra profesionality vedení organizací by se stala překážkou pro jakoukoliv ve snaze řešit tento problém. Naproti tomu silné organizace, jsou schopny si své místo obhájit a političtí představitelé si toto uvědomí, a tak není jejich postup proti těmto organizacím tak silný. Otázka obrany proti tlaku ze strany politiků je tak velmi roztržštěná. Na straně jedné jsou silné organizace, které by si bylo těžké a obtížné určitým způsobem někam tlačit a jejich vliv se může pomalu otáčet až v jejich vlastní prospěch (až do situace, kdy by mohly dotační politiku ovlivňovat) a straně druhé velmi malé organizace, kde jejím členům nestojí za velké úsilí se snažit bojovat proti vůli politiků. Bohužel tyto praktiky bývají obyčejnému občanovi ve většině skryté se málokdo v konkrétní situaci je ochoten na tento problém ukázat veřejně.



## 6 ZÁVĚR

Pokud se podíváme na historický vývoj i počty neziskových organizací a jejich stálý růst je zcela zřejmé, že tyto instituce mají své opodstatnění v současné společnosti. Neziskové organizace jsou v různé míře projevem základních práv, které nám dává ústava, a pro demokratickou společnost jsou tedy zcela nezbytné. V historickém vývoji je vidět vztah, kdy když docházelo k výraznému omezování lidských práv (okupace, komunistický režim), byly také silně potlačovány, či zcela zrušeny, instituce neziskového práva. Lidská potřeba po projevu vlastních práv skrze neziskový sektor je vidět na situaci po roce 1989, kdy urychleně (a nutno říct, že i v některých případech velmi chybně) byly tyto instituty zaváděny opět do českého právního systému.

I přes to, že nám neziskové právo dává základní rámec neziskového sektoru (typy právnických osob a jejich náležitosti), je jeho současné pojetí nevyhovující. Přes snahu vyvarovat se chybám v předešlých letech, se zákonodárci bohužel rozhodli pro kodifikaci dotčených neziskových organizací v novém občanském zákoníku, neziskové právo (u zkoumaných právnických osob) by si zasloužilo vlastní právní úpravu, která by byla vhodnější z důvodu specifčnosti tohoto oboru. K otázce, zdali je neziskové právo vyhovující, musí být bohužel konstatováno, že ne, ale naproti tomu v některých záležitostech je viditelný posun k lepšímu, Současné spolkové právo lze považovat v rámci svých mezí za celkem zdařilé a nekladoucí žádné překážky spolkovému životu. U nadačního práva základní problém tvoří dvě podoby organizací, které současná legislativa umožňuje zřídit. Vzhledem k právnímu rámci, který sice na jednu stranu jmenuje podmínky pro oba typy, ale na druhou stranu dává velmi volnou ruku zakladatelům i možnost transformace na druhý typ, není existence obou typů zcela opodstatněná. U zapsaných ústavů je v současné době těžké hodnotit dopad práva na jejich činnost a působení kvůli ještě relativně krátké době jejich existence. Obecně prospěšné společnosti vzbuzují otázku, jak dlouho budou ještě přežívat, ačkoliv jejich legislativa byla zrušena, z určitého hlediska je těžké pochopit, proč se občanská sdružení musela transformovat na spolky, ale u obecně prospěšných společností k této povinnosti nedošlo.

Neziskový sektor má tedy v současné společnosti významné místo, bohužel však přístup k němu v některých oblastech ho degraduje na okraj zájmu. Jako u jiných oborů, i zde jsou mechanismy kontroly, které však ne vždy fungují tak jak by měly. Při chybách pak mohou být poškozena jak práva neziskových organizací, tak i osob mimo ně. Za nejvíce nebezpečný pro neziskový sektor může být považován politický tlak (zejména na regionální úrovni), který ovlivňuje působení neziskových organizací i pohled veřejnosti na ně.

Z hlediska financování je nutné, aby si instituce udržely určitou míru autonomie pro své fungování. Finance (i věcné dary) by se měly snažit získat od soukromých osob i veřejnoprávních korporací, aby byla zaručena rovnost pro organizace samotné (jediný zdroj příjmů je z mnoha směrů zcela nevyhovující).

Závěrem lze říci, že neziskový sektor má v současné společnosti poslání v rámci, kterého mohou občané projevovat svá práva, má tedy nezastupitelnou úlohu, avšak stále se potýká s chybami (ze strany zákona i občanů), které jeho úlohu degradují. Blízké budoucnosti si lze jen těžko představit, že bychom se obešli bez tohoto sektoru, tak aby činnost a služby, které naplňuje, mohly dále fungovat, buď prostřednictvím státu, nebo komerčním způsobem.

## 7 RESUMÉ

The bachelor is about non-profit sector in present society. The thesis seeks answers to questions that should have informative value about the state of the non-profit sector in our country. The basic question is “what is the role of the non-profit sector at present?”. However, more questions need to be dealt with more closely, and the non-profit sector has its merits in the present day and the current status and form of non-profit law is satisfactory. The result is the answer to whether current law helps the non-profit sector in its development. Attention is also focused on the individual legal forms that are the subject of this thesis and not only on the non-profit sector as a whole.

The non-profit sector includes all forms of legal personality that are not profitable. The subject of this thesis is a non-governmental non-profit sector, an organization whose origin is not primarily dependent on public administration bodies, but there is a certain degree of dependence, especially on the origin and extinction, and on the civil law character of impartial decision-making in disputes. Due to the special nature of this work, this work is not intended for school lawyers and church figures, although it is a subject that differs from the subject of the thesis, because of its complexity and character, belongs to the non-profit sector.

The nonprofit sector has a significant place in today's society, but unfortunately access to it in some areas degrades it on the edge of interest. There are control mechanisms that do not always work the way they should. Errors may harm both the rights of non-profit organizations and those outside of them. The most dangerous for the non-profit sector can be the political pressure (especially at the regional level), which affects the performance of non-profit organizations as well as the public's view on them. In terms of funding, institutions need to maintain a degree of autonomy for their functioning. Finance (and in-kind donations) should be sought from private individuals and public corporations to ensure equality for organizations themselves (the only source of income is completely inadequate in many ways).

In conclusion, the nonprofit sector has a mission within a framework within which citizens can show their rights, so it has an irreplaceable role. For the near future, it is hard to imagine that we would be circumventing this sector so that the activities and services it performs can continue to work either through the state or in a commercial way.

## **8 POUŽITÉ ZDROJE**

### **Literatura**

BOČEK, Jan. Nadace a nadační fondy v protektorátu Čechy a Morava. Říčany u Prahy: Olivova nadace, 2010.

FRIČ, Pavol. Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky: (rozhovory o neziskovém sektoru II). Vyd. 1. Praha: Agnes, 2000.

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 335 stran. Právní učebnice

DVOŘÁK, Tomáš. Obecně prospěšná společnost. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2010.

HÁJKOVÁ, Alena, NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xiii, 157 stran. Právní praxe.

HLOUŠEK, Jan, HLOUŠKOVÁ, Zuzana a HANUŠ, Pavel. Teorie a právo neziskového sektoru [CD-ROM]. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Texty k sociální práci. Právo v sociální práci; sv. 15.

HURDÍK, Jan. Problémy nadačního práva. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 142 s. Spisy Právní fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická.

LAŠŤOVKA, Marek et al. Pražské spolky: soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895-1990. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 1998. 742 s. DocumentaPragensia. Monographia; vol. 6.

MALÝ, Karel a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4., přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010.str.

RONOVSKÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s. Edice učebnic PrF; č. 404.

RONOVSKÁ, Kateřina. Nové české nadační právo v evropském srovnání. Vyd. 1. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2012. xviii,

ŠKARABELOVÁ, Simona, ed. Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005

VÍT, Petr. Praktický právní průvodce pro neziskové organizace. První vydání. Praha: Grada, 2015. 157 stran. Manažer.

### **Právní předpisy**

Právní předpisy byly čerpány

<https://www.beck-online.cz/>, [www.psp.cz](http://www.psp.cz)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

Císařský patent č. 253/1852 ř. z. „starý spolkový zákon“

Zákon č. 134/1867 ř. z. o právu spolčovacím

Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů

Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů

Zákon č. 248/1995 Sb. o obecně prospěšných společnostech

Zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících

Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku

Důvodová zpráva k návrhu zákona o veřejných rejstřících

### **Internetové zdroje**

[http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_692/fakta\\_typy-neziskovych-organizaci/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/) 13. 1. 2018

[http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_695/fakta\\_statistika-postu-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_695/fakta_statistika-postu-nno/) 12. 3. 2018

<http://www.isnno.cz/evidencennov10001/DesignPages/SeznamNNO.aspx> 15. 3. 2018

ROZBOR FINANCOVÁNÍ NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ Z  
VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ V ROCE 2015

[http://www.neziskovky.cz/clanky/511\\_693/fakta\\_studie-vyzkumy-nno/](http://www.neziskovky.cz/clanky/511_693/fakta_studie-vyzkumy-nno/) 15. 3. 2018

[www.psp.cz](http://www.psp.cz)